Nr. 2. HAMICPE שנה ששית

המצפה

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר מודעות או הודעות לנפטרים
לפי גדל השטח
ברחב פו"ט 60 הלר. בראש הגליון
שני כתרים.
גליון בודד 12 הלר.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם
מקומו ומקום בית הדאר הקודם.
קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918
האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:
„HAMICPE"
Kraków.
(בחוץ לארץ להוסיף: Oesterreich)

מחיר החתימה על „המצפה" עם
ההוספה הספרותית החדשית
„רמת המצפה":
באוסטריא-אונגריא:
לשנה . . . . — 7 כתרים
לחצי שנה 3 50
לרבע 1.75
באשכנז:
לשנה . . . . —.8 כתרים
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרים — 9.50 פראנק.
על „המצפה" בלי ההוספה הספרותית
אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

קראקא, ט"ו טבת פ' ויחי תרס"ט. גליון ב. Kraków, 8 Stycznia 1909.

מירל לויב נתן שעהלל
מאורשים בחדש טבת
באבניא. גארליץ.

חנה לאנענפעלד זיידע סאלפעטער
מאורשים
פעטשעניזן. סקאלא אם זברוטש.

דעו מה לעשות.

על שונאי ישראל השונים, הגלויים ושאינם גלויים לנו, נוספה עתה בגליציא מפלגה צוררה חדשה, אשר כתבה על דגלה: מלחמה ביהודים עד השמדם! מפלגה שעליה נוכל להגיד, כי ראשיתה מצער ואחריתה ישגה מאד. היא המפלגה הפולנית של נוצרים סוציאלים, אשר נוסדה זה לא כבר בקראקא ואשר מצודתה פרושה על כל ארץ גליציא.

אמנם לא חסרו גם עד היום אנטישמיים בגליציא, אשר עמלו להרע ליהודים, אבל לכה"פ היו מפוזרים לכל רוח ולא היה כל קשר וחבור ביניהם, לא עבדו עפ"י שטה מסוימה, רק כפעם בפעם התפרצו ממחבואם, להזיק לנו, וע"כ לא היו כ"כ מסוכנים בשבילנו, לא עלה בידם להשפיע על מהלך המדינה, לא יכלו לברוא שטה של רדיפות כמו שהוא למשל באוסטריא התחתונה. רק לפעמים בשעת הכשר הצליח בידם להרע לנו, והיום התאחדו צוררינו, הסתדרו למפלגה, יצרו להם פרוגרמה ובאמצעים קבועים המה יוצאים ללחום בנו ובזה סכנה רבה מאד. היום הם עומדים נגדנו מסודרים היטב, מזוינים בכל כלי זין המודרניים, ולנו יהיה קשה מאד לעמוד בפניהם

לנו היהודים הפשוטים אין יסוד מפלגה אנטישמית דבר חדש כלל, אנו ידענו זה כבר, כי אל עקרבים אנחנו יושבים וכי כל שכנינו מסביב המה שונאינו, אנחנו לא שמנו מעולם לב לכל ה„ספסטיות" של העם הפולני אלינו, ידענו להעריך את ערך המלים המתיקות, שהטיפו אינו שכנינו בשעת דחקם, בשעה שהצטרכו לנו, וע"כ לא נתפלא גם היום אם נוסד: מפלגה אנטישמית גלויה. אבל בשביל אלה מאחינו הנועים להאמין בישר לבם של שכנינו, השמחים על כל אות חבה הבא מהם, המבטיחים אותנו בכל הזדמנות, כי „בתוך החברה הפולנית אין מקום לאנטישמות" וכי „העם הפולני בעקרו טוב ליהודים", בשביל אלה תהיה זאת חדשה מפליאה, התעוררות מחלום נעים אל המציאות המרה והאכזריה. אלה היהודים המתבוללים, אשר שמו כל מבטחם בהפולנים, יבושו עתה משברם, לראות, כי „אוהביהם" בגדו בהם. ונפלא הדבר, כי המפלגה החדשה הזאת יוצאת ללחום דוקא ביהודים האלה, אשר חנפו לה תמיד, „נגד היהודים הנראים כפולנים ובאמת הנם נוטים אחרי האשכנזים", כן כותבים המה בפירוש בפרוגרמתם.

איננו תמימים כ"כ לקוות, כי מעתה ישובו היהודים ההם מטעותם, כי ישליכו את ההתבוללות אחרי גום, אדרבה עתה יוסיפו להבצר במצודת ההתבוללות, ישתדלו להוכיח, כי שקר ענו בהם שונאיהם, וכי הנם פולנים לא פחות טובים מהאנטישמיים, ואותנו ינחמו, כי אך „החזון עובר" היא האנטישמיות, וכי רק הפנטיסמוס והקלרקליות אשמים בכל זה, ואם רק תחלוף הסמארת הזאת, אז גם את האנטישמיות תולדתה ישא רוח ואיננה, ושלום ואחוה וריעות יהיו בין היהודים והפולנים עד עולם. אבל אנחנו היהודים כבר ניקינו פעמים רבות, הרבה מאד למדנו מהנסיון עד שלא נוכל ישום לב לדברים כאלה; כבר נואלנו להאמין למאשרים מתעים רבים, עד שלא נוכל עוד להאמין להבטחות נעימות כאלה. לפנינו עומד הפקט חי וקים, כי מפלגה אנטישמית נוסדה, כי הונחה אבן היסוד לשנאת ישראל בגליציא ויש לקוות מעתה לקורס חדש במהלך הפוליטיקה בארצנו.

גם אחינו במערב אוסטריא לא אבו לשום לבם למפלגת הנוצרים-הסוציאליים בעת הוסדה, המה האמינו להשיב את הסכנה מהם בהסבם את עיניהם ממנה, ובכל מיני אמצעים, בעתונות ובאספות, חפצו לבטלה, להשכיחה כאלו לא היתה כלל. המה שמו את מעוזם במפלגה הלברלית. ומה היה סוף הדבר? מפני שהיהודים לא שמו לב לה ולא התבוננו אליה, היו להמפלגה עת ומקום להתפתח, בעוד שהיהודים עשו את עבודתם במפלגת הליברלים, בעוד המה טרודים בהצלת הלברלות, והנה האנטישמיים עמלים בין העם, מקהילים אספות ומוציאים עתונים, עד שביום בהיר אחד התעוררו היהודים-האשכנזים-הלברלים וראו, כי בא קצם, כי מפלגה חזקה ואיתנה קוראה אליהם: רדו! אין לכם עוד מקום פה. אבדו

פיליטון.

תפקה.

Odi profanum vulgus... (הוראציוס)

כבד ממני המשא.
הגיה נא חשכי ואפלי!
אם ארבץ, לא עוד אתנשא,
לא אקום עוד אחרי נפלי.

רבה עלי המעמסה,
עד שכמי יעיק הסבל.
בקרב זה גבורתי נהרסה,
לא אוכל לשקר, להבל.

ולי שורק, בעדר בהדברו,
המון בער ערל־לב וריק:
טמון רוח בינתך וקברו,
ואת אולתי לבד שא בחיק!"

כבד ממני המשא
ונפשי נלהצה ונכאה
ממגע זרועי הגסה,
מנשמת רוחו הטמאה.

וללבי עוד יותר נמאסים
מאשריו ומתעיו וחביביו,
השומרים מעינות נרפשים
ובונים החומה סביביו.

נבזים לי בצעם, נכליהם,
והם רואים וחשים כי שנאתים,
ובחמה כי לוטשים עיניהם:
נפוצצך! תחשב במתים!"

בקרב זה לי עוז לא יותר,
אני אפל, ארמס, אעלב.
האין נקרת צור להסתר,
לשבות על איש בודד ושלו?

ובבר אל השטף הטלתי
כביד, תפארה וגדלה.
בענג, בגאון בחלתי —
את הכל השלכתי מצילה.

קויתי, כי אשקט במכוני —
ועוד הים סביב לי זועף,
הכה גדל פשעי ועוני,
כי להגות ולהבין אני שואף?

ווין. ד"ר א. ק.

יוסף.

מאת ד"ר י. נימירובר — יאסי.

הגבור העברי יוסף, אשר קוראים אנחנו על ארותיו בבית הכנסת מדי שנה, יתן ענין רב לרוח היהודים לענות בו בעת הנכחית. היא היה הראשון, אשר התעסק ברצינות בשאלה האגררית ויפתרנה באופן שיביא תשועה אל הארץ שבה הי. אין חפצי לדבר על אודות ההלכה האקונומית שחדש, בכוננו הסתדרות, לדאג בעד יושבי הארץ, אני רוצה להעביר לפני הקוראים את האידיאלים, שחזה בו כל איש

הלברלים ואתם היהודים, כשל עוזר ונפל עזור, והמפלגה של הנוצרים-סוציאליים היא עתה הגדולה בכל המפלגות באוסטריא כלה, והיא המנצחת על עבודת הפוליטיקה האוסטרית, מורידה מניסטרים ומעלה מניסטרים והכל חרדים מפניה וגורל היהודים בידם נתון. וכן יהיה גם בגליציא — הלואי שאנכא לשקך — אם לא יתעוררו היהודים בעוד עת, לשום לב להסכנה המרחפת מעל לראשיהם.

לפני שבועים פרסמה המפלגה החדשה את פרוגרמתה והנני מוכרח להודות, כי היא מכילה את כל אשר יוכל לקחת שבי את לב הפולני, את כל המתאים לתכונת נפשו, לצרכיו ולרגשותיו. הפרוגרמה מאחדת בקרבה את השוביניסמוס של הוושך-פולנים, את העממיות של הסוציאליים, את חפש הדעות של הלברלים, ביחד את הדתיות של הקל-ריקלים ונוכל איפוא לפי זה לנבאות מראש, כי עתיד גדול נשקף למפלגה הזאת, כי תרכוש לה את לב העם הפולני. הננו מוכרחים להודות את זאת, אם לא נחפוץ לרמות את עצמנו.

ע"כ אחים התעוררו, שימו לב להסכנה הנשקפה לנו, עת לעשות ולפעול בשביל עצמנו ובשביל מצבנו בארץ הזאת. הגיעה העת, שתעזבו את הפוליטיקה הכוזבה, את הפוליטיקה של עבדות. ותתחילו לעבוד בשביל אינטרסי עמנו וצרכיו, הגיעה העת שנתעורר כלנו, להגין על אינטרסינו, ולהשגב מפני התנפלות אויבינו. אם נהיה גם אנחנו מסודרים, אם נהיה מוכנים לקרב, אולי נוכל לעמוד בפני אויבינו.

פרמיסלא. משה וויעזענפעלד.

ענינים מדינים.

הסכסוך עם סרביא. הסכסוך הפוליטי של אוסטריא-אונגרן עם סרביא גבר בימים האחרונים עד שדברו כבר על אדות התראה אחרונה, שתשלח ממשלת אוסטריא לסרביא ועל יציאת ציר אוסטריא-אונגרן מבלגרד. המניסטר לעניני החוץ הסרבי ד"ר מילובנוביטש דבר בפרלמנט הסרבי נגד אוסטריא בגאוה ובוז כאלו היה מניסטר בממלכה אדירה ויש בידו להראות לאוסטריא את ידו החזקה ולהוכיח צדקת עמו בכח הנשק. הוא דבר על אדות גזלת בוסניא, על הפרת הבריה הברלינית, על בגידה באמונה, שהאמינו הממלכות באוסטריא במסרן בידה את הנהגת בוסניא לפי שעה ודרש כרשון מדברה גדולות מאת אוסטריא, להחזיר את הארץ לטורקיא כבתחלה, שתהיה נסיכות עומדת בפני עצמה תחת מלכות השולטן ואוסטריא-אונגרן תשמרנה את גבולן ולא תצאנה עוד מעבר לנהר סאווע. כל עוד דברו בסרביא יחידים דברים באלה בדרשות ובעתונים לא שמה אוסטריא לבה להם. עתה באשר דבר כן המניסטר האחראי לעניני החוץ במועצת הממלכה לא אבתה איסטריא לשתוק עוד, ושלחה את צירה אל המניסטר הסרבי, לשאול אם אמת הדבר, כי כן דבר באשר נתפרסם. ואם אמת הוא אז תדרוש אוסטריא מאתו לבקש סליחה ואם לא, יחדלו כל דין ודברים בין אוסטריא ובין סרביא וציר אוסטריא יצא מבלגרד. בתחלה ענה המניסטר בהשמטה. אך אחרי שנועץ עם חבריו וראה, כי ידו קצרה לעמוד בדבורו ולהתריז נגד אוסטריא החזקה, הודיע, כי הוא לא דבר כן והעתונים הוסיפו על דבריו. ההצטדקות הזאת, אף ששקר היא, הספיקה לשכך את חמה ממשלת אוסטריא, ולולא כן לא היתה דרך אחרת לאוסטריא רק לשלוח חיל צבא לסרביא, והתוצאות היו מלחמה לא רק עם סרביא לבדה. כן עומד הדבר לעת עתה. המקרה הזה הראה מה נקל עתה למלחמה להתפרץ. הסרבים המה עתה מרי נפש על ארצם ועמם הנחלק לשבעה חלקים ועל כבוש בוסניא, שהכזיב גם תוחלתם האחרונה וכל מלה הנאמרת במקום גבוה כסרביא בלי זהירות תוכל לגרום מלחמה, אף שאין כל תקוה לסרביא ממנה, כי רוסיא כבר גלתה רעתה, שאינה יכולה להתערב בדבר, כי בעצמה הסכימה זה כבר לכבוש בוסניא ע"י אוסטריא.

על המצפה.

ענפי הפרנסה של היהודים בגליציא. *)

א.

ענפי פרנסות היהודים בגליציא, שפרחו שנים הרבה בארץ הזאת ושבעליהם עשו לרוב עשר גדול, הולכים ונשברים עתה מיום אל יום. ועוד מעט ויפסקו לגמרי. הסבה גלויה וידועה לכל. מצד אחד מביאה האנטישמות המעשית שואה על מסחר היהודים ע"י התחרותה אתה ב„אגודות האכרים" ו„אגודות העירונים", ששברו מטה לחם יהודים רבים ושהיו סבת יציאת היהודים מכפרים ומעירות קטנות. לרגלי הדבר הזה נדחקו האחרונים אל הערים הגדולות וידחקו רגלי הסוחרים הישנים, שגם בלעדיהם כבר לא החזיקו מעמד מפני החזקת שבעה ושבעים איש בענף אחד ומפני שנוי מצב המסחר לרגלי השתלשלות בלכית המדינה, כמו שיתבאר להלן. כל זה גרם התחרות גדולה עד שענפים הרבה חושבים להשבר. ומצד שני עושה ההתפתחות המסחר והתעשיה הכללית את שלה והבחיד בהעברה בעלמא זכות קיומם של אלפי סוחרים קטנים ומשבר בלכלתי כללי כמעט עומד מאחורי כתלינו באין מרגיש דבר.

טבע ההתפתחות מחיב, שהגזעים יתבררו ויתפהלו לבדים; הבדים יהענפו לענפים ענפים; הענפים יסתעפו לסעיפים רבי הפאריות, שהכלל יתפרט לפרטים מיוחדים הרבה; הגדול יתחלק לחלקים קטנים הרבה; הרבוי יתפרד למעוטים הרבה, הכל על פי חוק ההסתעפות העולמית, ההתפרדות התמידית, לפי חוק השנוי והתמורה השורר בכל.

כן הוא גם בהתפתחות הכלכלה וענפי המסחר הכללים. גם פה רואים אנו איך הכל הולך הלך והתחלק הלך והדקק, הכל מתפשט ומתפרד לחלקים דקים מן הדקים ולהרכבה ונסית הקיץ הקץ.

כי אמנם „הצפרים החדשות בעלי השירות החדשות" הן בריות משונות לגמרי, בשבילן צריכים עסקים אחרים, ענפי פרנסות חדשים, מזון חדש ושונה לגמרי מזה שהתפרנסו ממנו הישנים.

ולכן, ע"י ההשתנות הזאת ע"י ההפצלות (שפעציאליזירונג) ענפי המסחר ליחידים הולך הלך וקרב משבר כללי, שהרבה, הרבה פרנסות יהרסו ע"ז.

אמנם כל עם בריא החי ע"פ תנאים נורמלים, המכיר את ערכו ועושה כל מעשיו בחשבון ודעת, שהוא אדון לעצמו ומושל בכל עניני כלכלתו, בהריחו מרחוק איזה צל של משבר בלכלתי הוא מתאמץ בכל יכלתו לקדם פני הרעה, למען אשר בבוא השבר יהיו מוכנים כבר סמים למרפא.

לפיכך אצל עמים אחרים לא יבלו לעולם המשטרים החדשים, שנוסדו על פי תכונת העת החדשה — ושבדרך הליכתם טאטאו במטאטא השמד ענפי פרנסות הרבה — להפתיע את המחזיקים באותם הענפים, כי עוד בטרם בוננו המשטרים ההם כבר דאגה הסתדרות בריאה וחזקה של ראשי העם ודורשי טובתו לתשלומי נזק ולהמצאת עסקים חדשים להנזקים, עסקים מתאימים לרוח הזמן ושיבולים למלאות החסרון.

לא כן עמנו האמלל. מלבד מה שאין אנו אדונים לעצמנו בבחירת ענפי פרנסותינו מפני שבפעל מתיחסים שכנינו אדוני הארץ עוד אלינו כאל זרים, שבאו לנחלהם ויניחו מכשולים והתחתים על כל דרכינו, הנה גם כשאנו לעצמנו נרפים אנחנו בנוגע להסתדרות עניני בלכלתנו, אנשים עוסקים בצרכי צבור באמונה ודורשי טובת הכלל במובנו האמתי של המלה אין לנו לצערנו הגדול כלל. אמנם יש לנו שתדלנים ועסקנים „עיני העדה" ובל מיני בעלי טובות, הדואגים לתקון נשמותינו, המקימים לנו בתי

*) תחת שם הכולל הזה אתן לפני קוראי „המצפה" מאמרים אחדים. שכל אחד ואחד מהם יכיל ענין בפני עצמו. (הכותב).

חליפות, את התמונות, שהארו להן כל הכתות והמפלגות מספור יוסף שבתורה. התמונות האלה הן בראי נאמן לכל אחת, לחזות בו את אפיה וצורתה.

החסיד יראה את יוסף כראש הצדיקים, נבור ביראת אלקים, אשר מגמתו היתה תמיד נגד עיניו ויהנוסט בקדוש עליון ברוחניותו, קלסתר צורתו הדומה לשל אביו היה לו לעמוד חזק ואיתן, לבלי לנפול בטעיות האלילים ושרירות הלב.

התלמודי יערוך לו ברוח רמיוני את יוסף כגדול כחכמי התלמוד, אשר לפני עלותו למשרה הגבוהה הגה רק בתורה וישתעשע בלמודה. והעד על זה, כי מסר סימן לאחיו, את ההלכה, שלמד עם אביו בטרם עזבו.

ההיסטורי יתאר לו את יוסף כיהודי נעטר בכשרוניות מצוינים ובעל אידיאל, כי חלם רק בעד העתיד הנשגב ובידיעותיו הרבות והכונתו הטבעית סלל לו מסלה בים הצרות, להגיע אל מטרתו האי-דיאלית והמעשית, להיות לתפארה למשפחתו ולגאון עמו לדור דור.

המטיף ישוה לנגד עיניו התמונה הנאדרה של חיי גבורנו במופת לעמו בימים הבאים. הוא רואה, שגם העם היהודי נענה ונרדף כמוהו מאחיו בעבור איזו חלומות והקוות גדולות לעתיד לבא ובשביל איזה יתרון קטן שהיה לו. ויוסף הראה לעיני התבל, כי אף על פי שהוא ראוי באמת ליתרון, בכל זאת הוא מושל ברוחו, לרחם על אחיו ולמחול להם מחילה גמורה ולעמוד להם בעת צרה.

המתבולל גם הוא ימצא אידיאלו ביוסף. היא אומר, שגם יוסף התבולל במצרים ויתן ידיו לעבודת תפקידו בשביל עם זר ויחנך את בניו (לדעתו) חנוך זר, חנוך מצרי, עד שיעקב זקנם כבר לא הכירם מי המה.

הלאומי המשכיל יחזה בו חזיון נפשו, כי לפי הקבלה גם יוסף שמר את שפתנו גם בארץ נבריה וידבר עם אחיו בלה"ק ויקרא לבניו שמות עבריכ, שבזה הוכיח, כי לא עזב את התרבות העבריה מפני המצרית.

הציוני יוסיף למצוא בתהלוכות יוסף ובהתיחסו אל אחיו ואל העמים, כי ברוב גדלו לא היה נאון תפארתו מחיצה מבדלת בינו ובין אחיו ובבואם אלה מצרימה שקד לבצר עמדתם במדינה מיוחדת בגשן, לבל יתערבו בנכרים וישמרו מוצאם. ובגלל לאומיותו שכחו המצרים את יוסף יחד עם פעולותיו הרוממות. כי היוספים של הסתוריתנו, אשר יכשו להם מדרגות גבוהות ומשרות רמות בכשרונותיהם וידיעותיהם, קנו להם כנויי כבוד ויבטלו עצמותם באנושיות הכללית ויתמכרו לעמים אחרים. ולנו לא היו רק כנזר מתנוסס, בעטרה יפה לעמנו. אבל לא השתמשו בהשפעתם ללחום מלחמת העם.

הסוציאלי העברי יביט על יוסף כעל אחד הסוציאלים הנלהבים, אשר הבין, כי משרת הממשלה צריכה להיות במובן סוציאלי-אקונומי והחובה עליה לדאג בעת הבשר בעד הכלל ולא רק בעד חלק מן העם.

באמת נכיר ונדע את גדולת יוסף גבורנו הביבלי בכל פנות היהדות, בכל מערכות ישראל למפלגותיו: יראת אלקים, חכמה, אידיאל, בשרון, לב טוב, כל המדות הטובות בו התאחדו. הוא היה ציר נאמן לאחיו, אזרח נאמן לעם המצרי, זרע טוב לישראל, רוח כביר, פועל טוב בכל עת. יראתו את ה' לא היתה מוגבלת למראית עין, אך היתה פרי ידיעותיו של אביהיו ואבות אבותיו. רגשי נפשו לא התנגדו לאינטרסי אחיו, אהבתו לאנושיות לא רחקה אותו מאמונתו לגזעו. יוסף הוא סמל השלמות המושך אליו כל המפלגות וביותר את בני הנעורים, להיות להם למופת. הוא דגל מאיר לכל עם ישראל לנצח.

תרגם יש"ר.

כנסיות מפוארים להתפלה, בתי מרחץ לשם ולתהלה... אבל שתדלנים ובעלנים בשביל הרמת המצב החמרי, הרעוע מאד במדינתנו, אין לנו בלל. את זאת מניחים אנו לכל יחיד לעשות לטובת ביתו איש איש הישר בעיניו. ומובן מאליו, שהפרט חדל-אונים הוא להתקומם נגד הרעה הבללית. ולו אפילו יהיה רואה מראש את האיד הנבון למסחרו ממהלך התפתחות הבלבלה במדינה, אין בבחו לעצר לבדו בעד הרעה הבללית.

אמנם באשר „באו מים עד נפש", באשר בבר נתרוקנו הסוחרים בבלי ריק או אז יקום איזה „הילפס-פעראיין", איזו „אליאנץ" ומושיטים להנופלים איזו נדבות קלות ערך, שאינן מספיקות אפילו לחיי שעה. לפני הנפילה לא תמצא לך בשום אופן יד עזרה, כי מוסדות הצבור להתמיכות יורדים מנבסיהם לרגלי איזו סבה שהיה, שלא יפלו בנפלים, אין לנו לאסוננו בלל ובלל.

נניח בי שקר בפי שונאינו, המחליטים, „שהיהודים לא יקומו לעולם לעזרת אחיהם עצמם ובשרם, שספינתם עומדת להטרף ואינם מושיטים בבל אופן יד עזרה להטובעים, הנלחמים על קיומם בחרף נפש, מדאגה, שמא יקומו עוד ויתרוממו עליהם, אדרבה, אם יבולים הם יעזרו עוד, שתהיה מבוסהם שלמה. ורק אחרי שנפלו, לבלי הוסיף קום, אז מתראים אחיהם לבושי חסד, לבני אברהם יצחק ויעקב, רחמנים וגומלי חסדים..." נניח בי אך דבת שקר מוציאים עלינו שונאינו בזה, אבל במה דברים אמורים בנוגע להפרט. אכן בנוגע להבלל בלו מוברחים אנחנו להודות לדאבוננו, שאנו מתנהגים בך בדיוק במו שיאמרו עלינו שונאינו, אם גם לא בזדון. בי חוש הרגשתנו בהה כל בך עד שמובנו של המושג „טובת הבלל" סזויף אצלנו מעקרו: אם עסקני הצבור שלנו עוזרים לאיזה יחיד, שישיג משרה גבוהה או שיקח בחבירה איזה עסק שמן מהממשלה ובדומה או אם ישתדלו להשיג נדבה הגונה ממקום גבוה בעד בית-הכנסת או בית-חולים יהודי או בעד איזה יחיד, אז מתריעים אצלנו על הישועה הגדולה, שנעשה עי"ז ל„בלל ישראל". וזהו אצלנו עקר עבודת ראשינו בעד „טובת הבלל". בי להבלל, ר"ל לרפרזנטנציה של הבלל אין להשתדל להשיג רק טובת הבלל בלו, בלומר: לא טובת יחידים לבדם, אלא טובת בל האומה, מבלי להשגיח אם תגיע מזה רעה או טובה להיחיד, זאת אין מבינים במחננו עוד.

ולפיכך בשביל שהמהלך הטבעי של התפתחות המסחר והמשבר הבלבלתי הבללי מוצאים אותנו בלתי סוכנים ובלתי מזוינים נגדם, לבן רוב הסוחרים היהודים, שמשלח-ידיהם יבטלו אחד אחד, הנם במבוכה גדולה, אובדי עצות הם ונואשים מהקוה, למצוא דרך חדשה בעמלם לפיהם.

בשעת הדחק אחזו רבים בענפי פרנסות התלוים באויר ממש, על בלימה, מפני שחסר להם קרקע טבעי ואחיזה בבלבלה המדינית, הם עובדים עבודות, שהן יתרות לגמרן, בי גם בלעדיהן תוכל המדינה להתקיים, וע"ב בל רוח מצויה הופבתם ועוקרתם על פניהם. אחרים חשו להם מפלט בהגירה למדינת הים. בעלי החבירות הגדולות, סוחרי הבשמים, מנופקטור, הבואה, קמח, ברזל ועוד, שהצליחו בימי המסחר הטובים לצבור הון רב, נעשו למלוים ברבית והקימו באנקים להסוחרים החדשים יורשיהם, בעוד שרוב בעלי החניות הישנים הניחו את הממבר הקטן למתחריהם הנוצרים והם הנהיגו את המסחר הגדול בבתי מסחריהם והיו לסוחרים גדולים, והקטנים, שנסחפו לגמרי, נמכרו להגדולים לעבדים בתיר צירי מסחריהם ועוברים ונוסעים בארץ, למכור את סחורות „הגדולים". ובן היה בבר למנהג, שבל „גדול", הרואה באיזה „פעוט", הנבון למועדי רגל: לאמר אליו: תרמיל לך; קום והיה נוסע בתור ציד מסחרי...

אבל באן בבר אני רואה את הנחיצות לפרט בפרוטרוט האפשרי ולבאר בפי היבלת ועל בן אני מחלק את פרנסות היהודים בארצנו לחמשה ענפים בללים: א) חבירות, ב) המסחר הבללי, ג) בתי חרשת והעשיה ביתית, ד) מלאבת בפים, ה) סרסרות. ובפרקים הבאים אתאר בפרטות את כל ענף וענף, תולדתו והתפתחותו עד שקיעתו בימים האחרונים.

צבי הלוי רומלד.

עברים ויהודים.

ג. *)

בינתים נתהוו איזו שנויים במצב הספרות העברית והזרגונית: דוד פרישמאן מתחיל להו"ל עתון עברי יומי בשם „הבקר" ובאלו איזה לץ מהתל בנו על סדת השניות — גם ה„פריינד" קם לתחיה. בי עתונו של פרישמאן יהא ראוי לקריאה, לית מן דפליג, ובי קיומו של ה„פריינד" יזיק ל„בקר" — גם זהו מן הודאיות, שאינם צריבים ראיות יתרות, בי את ה„פריינד" קראו ויקראו רק יודעי עברית או קוראי איזו שפה אירפית. בי לא בסגנונו ולא בתכנו עלול עתון זה — שהיהו היותר הגון ובדאי בהוצאות הזרגוניות — להקרא ע"י ההמון היהודי ולהשפיע עליו. התחדשות ה„פריינד" היא רק נסיון חדש של משבילי פטרבורג העקשנים המאמינים עוד, בי סוף-סוף תעלה בידם ליצור חוג רחב של קוראים-זרגוניים בני עליה. ולאידך גיסא, גם הוצאת „הבקר" היא עקשנות מצוינת מצד דוד פרישמאן, שבבר נסה לבלות את ממונו בעסקים הללו.— עקשנות של מי הנצח — יגיד לנו הזמן הקרוב.

בינתים מחויבים אנו להביא חשבון-צדק בעולסותינו הרוחניים: מה הן התוצאות החשובות, שהביאה קנאת הסופרים ההדדית של שני המחנות הצוררים זא"ז: העברים והזרגנים? מן הצד המסחרי לא הרויחו עתונאי הזרגון יותר מהעתונאים והמולי"ם העברים. ובמובן המוסרי-התרבותי? במדומני, בי גם מבחינת המטרה הקולטורית לא עלה הזרגון על השפה העברית, ורק הפרע הפריע אותה במקצוע זה למלא את העודתה הנצחית, ולי לעצמו לא הביא הזרגון תועלת ממשית קימת.

בשנסקר סקירה ראשונה על מאורעות החיים במשך עשר השנים האחרונות, נראה את פני הדור בך: הספרות העברית עשתה לעקר עבודתה את שאלת התחיה הלאומית והזרגון — את פתרון השאלה הסוציאלית בחיי ההמון היהודי. בעבור זמן החלו הלאומיים שלנו להשתמש גם בזרגון (ולפעמים רק בו) להרחבת אידיאלם; אולם הדמוקרטים שלנו לא חפצו להשתמש להבליתם בשפה העברית, גם בפנותם אל הפרוליטייאט הפעוט, המבין וקורא עברית. מתחלה לא היתה לדמוקרטים היהודים שום בונה מיוחרת בבטול השפה העברית, ולהפך: היו ימים (ימי זילברמן, בעל „האמת" הדמוקרטית), שגם בשפה העברית נשמעו צלצלי תביעות ההמון. אירם ברבות הימים, החלו הזרמים להסתמן ביותר בהירות: הדמוקרטים היהודים מאסו בספרות העברית, בשגם מתרשלת היא בתביעות ההמון היהודי ועוסקת רק בשאלות, ציוניות-בורגניות". בי במקצת צדקו הדמוקרטים שלנו בטענתם זו, הבאנה עובדות חיות והוכחנה. בשנדפסו ב„הזמן" מאמרי צביון, שנסה להסביר לקוראים העברים מה הן תביעות הדמוקרטיה מבהותיה -- אפשר היה להזדמן עם הרבה צעירים בונדאים החוזרים על משנתם העברית, בבדי שיוכלו לקרא גם בעברית מאמרים פופולארים, העוסקים בצרבי ההמון. אולם מאמרים באלה היו מעטים, ובנדון זה חטאו אפטרופסי הספרות העברית חטא גדול, אשר לא יבפר להם. יוסף קלוזנר, בעל „השלוח" בתקופה זו, נסה אמנם בבקר בהיר, בנוח עליו — בעל בדחו — רוח ההמוניות, להתודות „על חטא שחטאנו לעמנו". אבל ודוי התמים זה היה רק מן השפה ולחוץ ולירי הוצאות חשובות לא הביא. ארוני הספרות העברית הוסיפו להצטמצם בד' אמותיהם של סבסובי הבתות הציוניות, ולא שמו לב בדבעי לזעזועי נפש ההמון. את עונם, הגדול הזה עוד תסבל ימים רבים הספרות העברית,

*) ראה „המצפה" גליונות מ״ח וג'.

בי אע"פ שנוקיר את חשיבותו הספרותית של „השלח", נצטרך להודות, בי לטובת הספרות העברית עשו החוברות הבודדות של „הפועל הצעיר" לא פחות מבל ברבי „השלח".

א. ליבושיצקי.

הודעת המרכז.

של הסתדרות המורים העברים באוסטריא.

באספת ההסתדרות של המורים העברים בגליציא הוחלטו ההחלטות האלה:

א) ליסד לשבת מודיעין ותווך, שתעסק בהספקת מורים לדורשיהם ובהמצאת משרות לחברי ההסתדרות ותתנהל בידי שני חברים. למנהלי לשבת הסודיעין נתמנו החברים ה"ה נ. י. בבטנר ונ. זינלבום. ב) ליסד לשבה פדגוגית, שתעסק בספרות ספרי למוד וקריאה והענה לשואלים בעניני הוראה ובחירת הספרים. למנהל הלשבה הפדגוגית נתמנה החבר ה' צ. שרפשטין. — ג) ליסד לשבת תעמולה, שתהא עוסקת ביסוד בתי"ס, קורזים ושעורי ערב לגדולים. למנהלי לשבה זו נתמנו החברים ה"ה יעקב פרוסט וי. צ. שתדלן — ד) לבחר בועד של חמשה חברים-בוחנים, שיבחנו את המורים הרוצים להתקבל לחברים בהסתדרות. נבחרו: נשיא ההסתדרות, סגנו, הגזבר, מנהל הלשבה הפדגוגית והחבר ה' ש. חולטניקוב. — ה) לבחר בועד לעבוד פרוגרמת למודים לבל בתה"ס העברים. נבחרו: הנשיא, הסגן, מנהל הלשבה הפדגוגית והחברים ה"ה נ. זינלבום וש. חולטניקוב. — ו) לבחר בועד של ארבעה חברים-משגיחים, שישגיחו על ההוראה ועל הסדר שבבתה"ס. נבחרו: הנשיא, הסגן, הגזבר והחבר ה' ש. חולטניקוב. בלוית אחד מחברי ועד זה יבקר נשיא ההסתדרות את בתה"ס למטרת הברת ערך התוצאות של עבודת המורים-החברים ולתבלית הבאת תקונים בבתה"ס. — השואלים בדבר ספרי למוד וקריאה ובו' יפנו אל:

Zwi Scharfstein, Brzeżany (Galizien).

ועדים הדורשים מורים ומורים הטעונים משרות יפנו רק עפ"י הבתבת:

Informations-Bureau des hebr. Lehrer-Verbandes in Sambor, (Galizien).

השואלים בעניני יסוד בתי-ספר וקורזים יפנו מבוקובינה ומגליציא הדרומית אל:

J. Z. Stadlen in Gwoździec (Galizien).

ומיתר חלקי גליציא אל:

Jakob Frost, Żurawna (Galizien).

עפ"י הבתבת האחרונה צריבים לפנות גם בבל עניני הגזברות. מי שיפנה אל המרבז בענינים השיבים לאחת הלשבות הנ"ל, ובפרט בעניני נתינת משרות והספקת מורים, לא יקבל בל מענה. תלונות על שלש הלשבות הנ"ל, הן מצד החברים והן מצד ועדי בתה"ס ומיסדיהם, ובן גם הרעומותיהם של המורים-החברים על ועדי בתה"ס ותהאוננותם של האחרונים על הראשנים תובאנה לפני המרבז. המרבז ישגיח על שלש הלשבות הנ"ל, ינהל את ההשגחה על ההוראה בבתה"ס, יעסוק במנוי חברים, בשבלול ההסתדרות, בשבלול בתה"ס ובעבוד תבנית למודים אחת לבל בתה"ס העברים.

בתבת המרבז:

Zentrale des hebr. Lehrer-Verbandes Österreichs in Rohatyn (Galizien).

פיליטון קטן.

זריזים מקדימים.

אל נא תאמרו, שהדת אברה ערבה בדורנו, שאין עתה מקיימי מצות בהתלהבות ובזריזות. יש ויש גם עתה באלה. הנה למשל במשנה נאמר: בט"ו בשבט ראש השנה לאילנות ומנהג ישראל תורה, לקחת

פרי עץ מתוקים בו ביום ולחלקם לילדים, זכר לארץ ישראל. וותיקי זמננו מקדימים למצוה הזאת, כמו שהקדימו בדורות הקודמים להתחיל בתקיעת שופר, שמצותה באחד בתשרי, כבר מאחד באלול, ובתלמוד מסכת פסחים תחת שלשים יום קודם הפסח — מיד אחרי חג הסכות, וכאשר קלקלו הולכי בטל התחילו בשחוק הקלפים, שמצותו בחנכה — כעשרה ימי תשובה. כך מקדימים ותיקי זמננו גם בחגיגת ראש השנה שבחמשה עשר בשבט. אלא שהם מחלקים אותו לשני חלקים, את חג האילנית יחוגו בכ"ד בדצמבר, בהעמידם אילנות מקושטים בכל מיני צעצועים וממתקים, לחלקם לילדים, ואת ראש השנה — באחד ביאנואר. גם ישראל שבדורנו מלא מצות כרמון, ואינו יכול להמתין עד שיתחילו האילנות ללבלב בפלשתינה. ולמה לו להמתין? הרי במדינות אלו ישנם אילנות ירוקים גם בדצמבר! כאשר התחלתי להגיד תוכחה לאחד המתבוללים על חקותו מעשה זרים וחללו בזה את רגשי אחיו שומרי תורה, ענני בלצון: ומה אתה חושב? שאבותינו הקודמים לא חקו מעשי זרים? ומה זה „ניטל"? מרוע נוסד המנהג הקדמון לבטל תנוקות של בית רבן בליל כ"ד דצמבר מלמוד התורה? האין זאת חגינת חג זרים? מדוע לא נמנעו מזה עכ"פ משום ובחקותיהם לא תלכו? חפצתי לענות כסיל כאולתו ולהגיד לו טעם הדבר, אבל הוא הפסיקני בגערה: נקל למצוא טעם אח"כ, באשר כבר נהפשט המנהג הזר. אלו יכולתי לצוותך להמתין מאתים שנה, אז ראית, כי חובבי דת ישראל ימצאו בתורה גם טעם להעמדת האילן בליל כ"ד דצמבר ולחגיגת ראש השנה בליל סילווסטר. בגולה קשה למניע את ישראל מן החקוי. ובכן בלבב דוי עלינו להביט באשר יחוגו אחינו בכל עיר את חג סילווסטר הקדוש לנוצרים והם מחמירים בו בכבר יותר מן הנוצרים עצמם. כל בתי המשתה, כל בתי הקפע, כל הקסינות וכל שאר בתי הצבור מלאים בליל סילווסטר בני ישראל אוכלים ושותים וחוגגים ואינם מעלים על לב איזו פשיעה הם פושעים בזה לעמם ולתולדתם.

אנחנו והם.

אסון לאומי קרה את העם האיטלי, אסון המסמר שערות כל אדם אך בני אדם בזמן הזה רחמנים הם וכל העמים מתחרים זה בזה, להמתיק מעט את מרירות הנזק של העם התרבותי הזקן, הסובל כל כך מתעלולי אדמתו הרועשת התחתית. באברהם בשעתו, שהשתתף בכל הצרות והאסונות, שבאו על סדום ועמורה ומסר נפשו לעזור את יושביה, אע"פ שידע, כי האנשים רעים וחטאים, כן משתתפים עתה כל עמי התרבות בצרת האיטלים. אין זוכר עתה עונית האיטלים, כי יש בהם שודדים ומפריעי מוסר ובדומה. לשמחתנו נראה, כי בני עמנו אינם האחרונים במתן נדבות ענקיות לעזרת האמללים באיטליא. הלב יתרחב ויגיל על המעשים הטובים, במו שהתכוץ וחרד לשמע הקטסטרופה, שאין דוגמתה רק בהפיכת סדום ועמורה. אבל הגיל הזה מתערב אצלנו בצער ובבושה בזכרנו, כי לפני ארבע שנים קרה גם את העם היהודי קטסטרופה עצומה ושום אומה לא השתתפה בצערנו. גם לנו היו אלפי חללים, אלפי יתומים, עשרות אלפי נפצעים ומאות אלפי גולים ומי זה קבץ כסף בשבילם בלעדינו? מי זה שלח אניות חנם, להעביר את רבבות הגולים, שהיו מוכרחים לברוח מעריהם החרבות? מי זה שלח אנשים ועגלות לעזרה? מי זה יסד ועדים, להתמוך בידי מאות אלפי היהודים השדודים, שאבדו פרנסתם? מי זה קבץ בגדים ולחם להם, כמו שעושים עתה לנזוקי האיטלים בכל הארצות? אנחנו ורק אנחנו ואין לזרים שום עסק באסוננו הלאומי. ולא זאת בלבד. היש עתה אף אדם אחד או עם אחד בעולם, השמח לאיד האיטלים? היש אף נפש אחת בעולם, שהתפלסף למשל כך: על חרבות הערים הנהפכות באיטליא הדרומית מתפשטים עתה אלפי שודדים, רוצחים וגנבים, הפושטים את החללים ובוזזים הונם, נלחמים גם עם הצבא והשוטרים השומרים את ההרבות ושופכים דמם על מנעם איתם מעשות התועבות. מזה נראה, שהאיטלים הם עם נשחת עושי כל תועבה ואינם ראוים לעזרה. לא, אין אף איש אחד בכל העמים, שילמד עתה בעת צרה קטגוריה על האיטלים ומכ"ש שישמח לאידם. ובשעת אסוננו לא רק שלא השתתף שום עם ושום יחיד זר בעזרת האמללים, אלא שגם נמצאו רבים, רבים מאד בכל העמים, ולדאבוננו גם בתוכנו, ששמחו בגלוי לאידנו, שלענו לנו והצדיקו עלינו את הדין ואיש לא חשבם כלל למשגעים! במה נשתנינו מכל אומה? אולי יקחו מזה החסידים והפושעים מוסר, לראות מה בין עם שוכן על אדמתו ובין עם נודד כגרים בארצות זרים!

המחטט.

מכתב מרוסיא.

(קפאון לאומי. — העתונות הז'רגונית —אגודות מוסיקליות-ספרותיות — התיאטרון היהודי.)

היהדות הרוסית נמצאת עתה במצב שפל מאד בנוגע למוסר וצבוריות. גדול ונורא הוא הקפאון הלאומי-הצבורי השורר בין כל שדרות עמנו ברוסיא. מדותינו ותבונותינו היותר לאומיות — במו: טהרת המשפחה ועוד — מתדלדלות ומתמוטטות מיום ליום. הקיים היותר עקריים של האפי העברי, הנשמה העבריה, הולכים ומטשטשים, הזנות והשכרון מתחילים לחדור אל ההמון שלנו במדה מרובה מאד. וכל זה אינו מעורר את צעירינו ועסקנינו לעבודה לאומית פוריה. כמה כשרוניה, במה חיות בזבזו צעירינו בתקופת הרבולוציה הרוסית! ולחנם: באו פרעות אקטובר וכלם נוכחו, כי „שנאת-עולם אל עם-עולם" לא ביום אחד תכחד. אחרי גרוש הדומה השניה נואשה כל האינטליגנציה שלנו מהשגת שווי-זכיות מלא ושלם, בלם — גם המשכילים גם ההמון — באו לידי הכרה, כי מצבנו מ י ו ח ד הוא, ולכן יש לנו מטרות ושאיפות מיוחדות. ובכל זאת נרדמה האנרגיה העברית הצבורית. הלב מתכוץ מכאב וצער לראות איך טובי אומתנו מבזבזים את כח-המחשבה ואת כח-המעשה שלהם על ענינים קטנים דלים וזעירים.

והחקוי וההתבוללות עושים את שלהם. לאט לאט הולכת ונשכחת — למרות הרועתם של ה„משרי נוביצים" — גם השפה הז'רגונית ומקומה יורשת שפת התושבים העקריים. החנוך העברי פרוע ועזוב, צעירינו וצעירותינו מתנפלים בזרועות החיים הרוסיים ובעד נזיד עדשים — בדי להבנס אל בית-הספר הגבוהים ולעשות אח"ב קריר — הם פונים ערף לעמנו ולהורהנו ו מ ת נ צ ר י ם!

העתונות הז'רגונית — שרק היא מובנה להמון הגדול שלנו ושתובותיה הן לחנכו ולחזק את חושו הלאומי ולפתח את הרגשהו המוסרית, עושה אמנם כל אשר בכחה להשיג את התכלית הזאת. אבל השפעתה כאין.

שלשה עתונים ז'רגוניים יומיים: „דער פריינד", „אונזער לעבען" ו„היינט" וארבע שבועיים: „טעאטער-וועלט", „דער טאָג", „יונגענד-וועלט" ו„דער שרכן", יש לנו עתה ברוסיא.

הראשון במעלה בין העתונים הז'רגוניים היומיים הוא ה„פריינד". הוא אינו נוהג קלות ראש בקוראיו ומשתדל לתת להם ידיעות נכונות מחיי עמנו בכל הארצות. בכל המקומות החשובים בתחום המושב ובחוץ לארץ יש לו קורספונדנטים, הנותנים תמונה בהירה מן החיים במקומות אלו. עשיר הוא בחלקו האינפורמציוני היהודי. גם חלק הפובליציסטיקה שבו חשוב הוא, אין הוא מניח שום חזיון מחזיונות חיינו בלי ברור; קרוב הוא אל החיים ומשתדל להבירם ולהבינם. אבל מורה-דרך איננו; זהיר הוא יותר מדי, כדי להיות לעתון בעל השקפה יהודית שלמה וברורה. אין בו הכח לשחות נגד הזרם. הזרם סוחפהו תמיד; חולשה יש לו „לדעת-הקהל"...

על מדרגה נמוכה ממנו עומדים „אונזער לעבען ו„היינט". אלה הם עתוני-הרחוב. הם הציבו להם, בנראה, למטרה להתפשט בין ההמון, והקורא ההמוני, הפשוט הגס, אינו מרגיש צרך בעתון, אשר ידון על שאלות הזמן מנקודת-מבט יותר רחבה מאשר נקודת המבט הרגילה. די לו לקורא כזה בעתון יומי, שיוריע לו חדשות, ש י ס פ ר לו את חזיונות החיים, אבל ל ה ב י ן אותם אינו משתוקק בלל. ו„היינט", וכן גם „אונזער לעבען", הנם קלים פשוטים, פיפיאריים, הם יורדים ומשתפלים אל הקורא, אבל משתדלים להעלותו אליהם, לפתח את טעמו ולהעמיק את השקפותיו. עניה היא הכרוניקה היהודית שבהם, ולעומת זה מלעיטים הם את הקורא בידיעות סנסציוניות. שבורינית ומוגבלה בחוג צר היא הפובליציסטיקה שלהם.

העתון ה„טעאטער-וועלט" מוקדש רובו לשאלות הטיאטרון, הזמרה והנגינה העבריה. מלבד ספרות יפה ובקרה הוא נותן מאמרים מענינים ע"ד החזנים והמנגנים העברים הגדולים, ע"ד הסצינה היהודית והכללית ועוד.

השבועון הקטן „דער טאג" הוא כלי-מבטאם של שרידי ה„בונד" ו„ס"ס". יש בו מאמרי ובוח נגד צייטלין ויצקן המגינים על היהדות ב„היינט". בכלל יש לו אפי דמוקרטי-רבולוציוני: הוא מגין על שלום אש בשאלת המילה ומחרף את העתונים ואת הסופרים המתנגדים. יש בו גם בקרת וספרות יפה, אבל מעט מאד.

שני העתונים השבועיים „דער שרכן" ו„יוגענד-וועלט" הם חקוי — וצריך להגיד את האמת: הקוי זה עלה יפה מאד — של עתונים רוסיים ידועים חצי-פורנוגרפיים וחצי-שרכניים...

אחד המגיעים הלאומיים הן הזמרה והנגינה. בעזרתן אפשר להשפיע הרבה מאד על ההמון. הזמרה, וכן גם הנגינה, מעוררת את נשמתו של השומע, מזעזעה את כל נימי נפשו, מרימה אותו מעל החיים הגסים ומביאה אותו אל עולם מלא יפי אידיאלי, קדושה נשגבה. וכפרט גדולה השפעתה על היהודי: היא משכיחה אצלו את תלאותיו, דאגותיו וצרותיו ומעוררת בו געגועים לחיים חדשים, יפים ועשירים. אבל בדי שהיהודי יוכל לעכל את המזון האמנותי הזה — הזמרה והנגינה, שתוכלנה לחדור עמוק, עמוק אל לבו והשפעתן עליו תהיה פוריה, צריכות הן לשאת עליהן par exelence אפי עברי-לאומי. בעת האחרונה — אחרי שבית הכנסת, שעד כה התרכזה רק בו הזמרה העבריה, הולך ומתמוטט ואובד את השפעתו על ההמון הגדול שלנו — מורגש מאד החסרון הלאומי הזה. והנה לספק את הצרך הזה באו ברוסיא האגודות המוסיקליות-הספרותיות „הזמיר", שנוסדו בפטרבורג, בורשה, בוילנה ובעוד הרבה ערים גדולות בפולין ובליטא. למרות החסרונות האחדים שיש להן, הנן מביאות תועלת גדולה בנוגע להתפתחות ההמון במובן הספרותי, האסתתי והלאומי. לכל אגודה ישנה מקהלת מנגנים ומזמרים, בחגים לאומיים — חנכה, פסח ועוד — מנגנים ומזמרים לפני קהל גדול נגינות עבריות; מראים התמונות היסטוריות ע"י פנסי-קסם ועוד. במו כן עורכים לעתים קרובות כאולמי האגודות קריאות על אדות הספרות הז'רגונית והעברית בכלל ועל סופרינו ומשוררינו בפרט. וכשהיו צריכים לחג את חג היובל של „שלום-עליכם" או את יום הולדתו של מאפו — ההיה מקום יותר מתאים לזה אם לא „הזמיר"? החסרון הבולט של האגודות האלו הוא זה: ת מ י ד קוראים ע"ד הספרות ה ז' ר ג ו נ י ת והסופרים ה ז' ר ג ו נ י י ם. וע"ד הספרות ה ע ב ר י ת נואמים לעתים רחוקות מאד... בכלל ישנו פה שדה-פעולה רחב בעד עסקנינו וציונינו.

מקום חשוב בחייהם הקולטוריים של העמים תופסת הבמה הטיאטרלית. הטיאטרון — זהו בית-ספר לעם, הוא מראה להמון את נשמת האדם והחברה במו שהיא עם כל תאוותיה, חסרונותיה ומעלותיה. הוא מחנך את הקהל במובן האסטטי והמוסרי, הוא מעורר בו את האינטרס לשאלות אוניברסליות חשובות המעסיקות את הפרטים הנאורים והנעלים שבחברה, כל העמים הקולטוריים שבאירפה ואמריקה משהדלים

לשכ־ל וישפר את המוסד הקילטורי הזה, להעמידו על אותה המדרגה, הראייה לו ע"פ חשיבותו ומטרתו. דק אצלנו אין שמים לב למוסד הזה. תומכים הם עשירינו והאינטליגנטים שלנו איזה תיאטרון שתרצו, אך לא את התיאטרון היהודי. ומפני זה עומד זה האחרון— מלבד הלהקה של קאמינסקי— על המדרגה היותר נמוכה. הריפורטואר של הטיאטרון הזרגוני מלא מחזות מן המין היותר גרוע, כמו: „עקדה יצחק", „ביידע קוניע לעמעל", „מכירת יוסף" ועוד, יצירות כאלו יכולות רק לעורר את התפעלותן של נשים זקנות, אך לא לחנך את ההמון ולפתח את חושו האסטטי. כמו כן מזמרים קופריטים סנטימנטליים וציניים, שמקומם הוא בקפע-שנטנים, אך לא על הסצינה היהודיה. וכל זמן שעסקנינו ומשכילינו לא יבואו למוסד הזה בעזרה חמרית ורוחנית ויוסיפו להתיחס לו גם להבא באינדיפרנטיות יתרה — אין כל תקוה כי ישוכלל לבוא למדרגה יותר גבוהה...

מדבז'יבוז.   ישראל־זאהן.

מקרוב ומרחוק.

שונות. בפאריז ירה איש אל חלונות חדר העבודה של ראש דמניסטריום קלמנסא. הדבר עשה רושם, כי ימים אחדים לפני זה התנפל איש על נשיא הרפובליקה בחוץ והתעלל בו. — הסוציאליים בבודפסט נמרו לכונן שביתה כללית בבודפסט לכ"ד שעה ולא עלתה בידם, הפועלים עבדו כמעט כלם ולא פנו אל החלטתם. — ברוסיא נדונו עתה מורדים, שלכדו בשנת 1905 את מסלת הברזל הקטרינות. ל"ב מהם נדונו למיתה וששים לעבודת הפרך. מפלגת הקדטים הבניסה בדומה מחאה נגד משפטי המות המצויים בכל יום, אך רוב הדומה דחה את המחאה. — המרידה הפרסית פרצה גם בעיר הגדולה איספאהאן. — כל הממלכות הסכימו כבר למלכות השילטן מולאי חפיד במרוקא.

מהפכת מסינא ורגיו. אין נדבר עוד על אדות מהפכת סדום ועמורה, כי מהפכת הערים באיטליא הדרומית אינה נופלת מזו שנעשתה לפני ארבעת אלפי שנה. שתי הערים הגדולות מסינא ורגיו דקלבריא ועשרים וארבע ערים קטנות וכפרים אין מספר נמחו מתחת השמים בערי הככר. בי"ב דקים, כפחות מרבע מינוטה נהפכו כל יישובי בני אדם האלה בליל כ"ז דצמבר לפנות בקר, בעת שכל יושביהן ישנו שנתם, לתל עולם שמם, אשר לא יבנה עוד. ולמען השלם את החרבן קפצו גלי הים, ספני רעש קרקע התהום, על החוף ומחה את כל יגיע בני אדם, בתים ועצים, אדם ובהמה נסחפו הימה וגם מקומם אין נכר. העיר הגדולה מסינא, אחת הערים היפות וההומיות והעליזות באיטליא ובכל העולם, עמדה 2700 שנה, כי נבנתה בימי אחאב מלך ישראל וברגע אחד בא הקץ לה ולכל המונה. רוב יושביה, כמאה אלף נפש אדם, ירדו שאולה חיים ונקברו תחת משואותיה וכן ביתר הערים ודכפרים. האדמה נערה את כל אשר על פניה במנער בגד מאבק. את מספר ההרוגים בכל המקומות הרבות מעריכים למאתים אלף נפש אדם, מלבד שבעים אלף נפצעים ובעלי מומים. שנמשכו מתוך ההפכה את כל הנצולים מעבירים לערים אחרות באניות. אניות כל העמים ואנשיהן משתתפים בעבודת ההצלה. נזק הממון נערך לאלף מיליון בלי גוזמא. בלי מלחמה אבדה איטליא ברגע אחד יותר מאשר אבדה רוסיא במלחמה הגדולה בשתי שנים. השרידים, שנשארו מן החרבן, סבלו ימים אחדים רעב וצמא וקור, כי לא הצילו מאומה וצנורות המים נשברו ואין אף מים במקומות ההם. שלשה ימים לא בא כל אכל אל פי הנצולים. בעד פת לחם נלחמו בני אדם זב"ז ושפכו דמים. רבים מהנצולים יצאו מדעתם מפחד ומצער, בראותם כי נהרגו כל בני ביתם. מתוך עיי המפלות נודף ריח פגרים וסכנת מגפה קרובה, כי אי אפשר לפנות את כל ההרוגים, מחרבות רבות מוציאים אחרי החפירה אנשים חיים, שהיו קבורים ימים אחדים בלי מאכל ומשתה ובלי כסות. קצת מאלה הם משגעים ומאבדים עצמם לדעת כאשר יצילום. המקומות החרבים האלה היו מקום גני תפוחי זהב ולמונים, חצי יושביהם עסקו בהם ושלחו את הפירות האלה לכל אירפה וביחוד לאוסטריא, עתה נשחתו יערות שלמים של עצים כאלה, מחיר הפירות עולה עתה. קרקע העיר רגיו וסביבותיה הולך ושוקע ואפשר שיכסה הים את כל החוף ולא ישאר כל זכר מן הערים. אצל העיר רגיו נפתחה האדמה בכמה מקומות ומן התהום נזרקים מים מאירים בגבה רב, הים הצר בין סיציליא ובין קלבריא וגדותיו מקבלים צורה אחרת. בכל העולם מקבצים כסף, לתמוך בידי האמללים. מיליונים הרבה כבר נקבצו.

*

גר. פלדוובל מן הצבא הרגלי העומד בלבוב, רותני מילידי העיר מיקוליניץ, התגיר ברשות הנהגת הצבא. גר בזמן הזה הוא חזיון בלתי נפרץ וגם אין היהודים רוצים בגרים. לפני שנים אחדות התגירה בלבוב נערה נוצרית, להנשא ליהודי והדבר גרם פגרום קטן.

הנשים בעד היהודים. בקונגרס של נשים רוסיות, שהיה עתה בפטרבורג, החלטה, כי אחרי שהיהודים סובלים יותר מכל העמים ברוסיא דורש הקונגרס בטול כל הגזרות הרעות, החלות על היהודים.!

הבחור הענג יהודית. כידוע גובה הממשלה הרוסית שלש מאות רובל קנס מיהודי, שבנו או אחיו או בן בנו לא בא לבדיקת הצבא. בקאמיניץ־פודולסק נתבע היהודי שטיינברג לשלם קנס כזה, יען בנו הבחור הענג יהודית לא עמד לבדיקה. היהודי הביא עדים רבים, שהעידו, כי ראשית הענג יהודית הוא שם נערה ולא שם בחור והיִנית מתה בתו זאת בילדותה. כל אלה לא הועילו, היהודי נחבל על הקנס והיה מוכרח לשלם, כי אין יהודים נאמנים גם על זה.

יהודים בצבא הטורקי. הממשלה הטורקית הכינה הצעה לחיב גם את הנוצרים והיהודים לעבוד בצבא. כל הצעירים בני כ"א שנה יבדקו ואלה שלא יובשרו לצבא ישלמו מס הצבא. גם לבית חנוך האפיצירים יכנסו יהודים. בעוד שנים אחדות יהיו בטורקיא אפיצירים יהודים.

הרבנות בירושלם. סופרנו מירושלם מודיענו, כי הרה"ג מו"ה חזקיהו שבתי, שהיה רב אב"ד בחלב (סוריא) בא לירושלם למלא מקום חכם בשי שם. הנציב של השולטן שלח לקבל פניו גם ראש הבני האשכנזים הרה"ג ר' שמואל סלאנט שלח את ראשי הועדים לקבל פניו. וככן בא הקץ גם בירושלם לרב שרצה למשול על העם בעל כרחו.

היהודים בערב. סופרנו מקונסטנטינופל מידיענו ע"ד בקור מ"מ החכם-באשי רבי חיים נחום את ראש הממשלה. הרב קבל לפניו על צרות היהודים בערב הדרומית מיושבי הארץ המציקים להם. גם הגיד לו, כי החו' בי"ח רוצה ליסד שם ב"ס. ראש הממשלה הבטיחהו, כי יעשה כל מה שביכלתו לעזור את היהודים בערב.

רשעת פרוסיא. במאגדעבורג נאסר לכל היהודים ילידי גליציא המתפרנסים ממרכלת לעסק במשלח ידם.

תלאות הדרך. ע"ה גולים יהודים קובלים על חברת האניות „נארד דייטשער ללאיד", כי בנסעם באניה שלה יסרום אנשי האניה והנוסעים האשכנזים יסורים קשים, האכילום ורק לחם ימים, לענו להם בכל הדרך והציקו להם לשם תענוג.

מפלת בי"ס ביפו. ביפו נבנה עתה בי"ם לנערות ע"י הועד האדסי. בטרם נתחנך נפל. נזק בנפש אדם לא היה, אך העם צועק על קבלני הבנין.

ישיבת הוה"פ הקטן. ביום 27 דצמבר היתה בכלן ישיבת הוה"פ הקטן. החלטות רבות החלטו ונמסרו אל סניפי ההסתדרות. ישיבת הוה"פ הגדול תהיה ביום 15 — 16 מרץ בקלן, אשר תחליט על אדות מקום הקונגרס, שיהיה בקיץ הבא ומועדו.

מפלת ההתבוללות. בווארשא חדלה ה„איזראע־ליטא" לצאת מאפס תומכים. עשרות בשנים היה דישבועון הזה ארגנם של היהודים המתבוללים בפולן, בתור עתון ספרותי חשוב היה קולו נשמע והשפעתו מרובה והיה נלחם בעוז נגד הרעיון הלאומי. זמן רב היה נחום סוקולוב עורכו, היודע לשחות תמיד עם הזרם. עתה כאשר מת הממיף ד"ר צילקוב נדעך אורו. רעיון ההתבוללות פשט רגליו גם בפולן, באוסטריא המערבית אין עתד אף עתון יהודי אחד להתבוללות. רק בגליציא עוד ה„יעדנושץ" בלבוב וה„טיגודניק" בקראקא עוממים וחרפה לחסידי קראקא התומכים בזה האחרון, שמוציאו הוא מלאך מושיעם ד"ר גרוס.

אונס באמריקה. המורים בבה"ם לעם באמריקה כופים את בני היהודים להשתתף בחג הלידה הנוצרי באמרם, שאין זה אצלם חג דתי, אלא שעשעי ילדים. העתונים היהודים העירו את דעת הקהל על זה ויעצו את האבות, שלא לשלוח את בניהם אל ביה"ם בימים שלפני אידיהם. לא כל האבות עשו כן. משתדלים גם באמריקה להעביר את היהודים על דתם ולהרגילים בהתבוללות.

היהודים בבוכארא. בוכארא היא ממלכה מחמדית באזיא התיכונה, שהיתה למס לרוסיא. בתחלה הניחה רוסיא ליהודי הארץ ההיא את זכיותיהם, אחרי שלא באו היהודים אל הרוסים, כי אם אדרבה, הרוסים באו אליהם. אך בשנת 1900 הטילה עליהם הממשלה את כל גזירות יהודי רוסיא. בין היהודים ההם ישנם סוחרים גדולים, המביאים סחורות שונות מרוסיא הפנימית לאזיא ומוכרים אותן בארצות שונות שם. כשבעים מיליון מביאים היהודים שנה שנה לרוסיא באופן הזה. באשר התחילו פקידי הממשלה לאסור ליהודי בוכארא לבא לרוסיא הרגישו סוחרי מוסקוא נזק רב. ע"כ התחיל עתה ובוח בספירות הממשלה אם לבטל את הגזירה או לא. הסוחרים הרוסים צועקים עתה: הלא כל הגזירות על היהודים נגזרו לטובתנו, אי אפשנו בגזירה הזאת.

שלום מלצר הכהן ז"ל. אבדה גדולה אבדה היהדות הגליצית באיש המורם מעם הזה, שגוע בדמי ימיו אחרי מחלה קשה וארוכה בווין, שהלך שמה להתרפא. חבל על האיש העדין הזה, שהיה מופת לבעלי בתים יהודים. הוא היה מחיב את כל סוחרי עמנו בארץ הזאת. למרות עסקיו וטרדותיו לא הסיח דעתו אף יום מעניני הכלל, מצרכי העם כלו, מתקותו ומאידיאלו. את נפשו מסר על רעיון ישוב היהודים בא"י והתקדמותו. על כן יסד את חברת המסחר „ברמל" בגליציא, להמציא קונים לפרי ארצנו לתועלת הישוב בא"י. ואע"פ שהבטיח תמיד שלשם מסחר יסד את העסק, ידענו תמיד, כי הוא מרמה את עצמו, הוא רצה לעסוק בעבודת הישוב בקביעות ורמה את עצמו, כי גם זה עסק, הון מסוים אבד בזה וכאשר קוה עתה לראות פרי בעמלו חלה את מחלתו ומת בדמי ימיו. כאשר אך נשמע שם ציון בארץ הזאת היה הוא מהראשונים, שהתלהבו בתקוה החדשה ובכל מקום בואו נסה לעשות נפשות להרעיון הזה. גם במלחמה בעד לאומות ישראל במדינתנו ראינוהו בין ראשי הלוחמים. זכרו לא יסוף מעמני.   תנצב"ה.

היהודים בעזרת איטליא. מי כמונו היהודים יודע מה זאת עזרה לאמללים? מי כמונו הרגיש טעם צרות הצבור כמונו? ע"כ מדת הרחמנות התפתחה אצלנו יותר מבאחרים. ואמנם נדבות היהודים בכל הארצות היו הראשונות בשביל פליטי המהפכה באיטליא. והכרת טובה מיוחדת מוטלת עלינו בשביל העם האיטלי, כי אין בכל העולם הנוצרי שום עם וארץ, שאין בהם שמץ שנאה וקנאה ליהודים כמו באיטליא החדשה. שם יכהנו יהודים בתור מניסטרים וגם מניסטר לצבא היה שם יהודי, שם יושבים כארבעים יהודים בפרלמנט ובסינאט, שם נבחר יהודי לראש האזרחים בעיר הממלכה רומא, שהיתה תמיד מקור השנאה והצרות והתלאות לעמנו. מלך איטליא מתענין מאד ברעיון שיבת ישראל לארצם ובכל עת הוא דורש בחבה על מצב התנועה. אבל לדאבוננו נדבות היהודים אינן נכרות כלל, כי כל הנדבות הגדולות של עשירי ווין, ברלין, לנדון, פאריז ובו' וכו' נכנסות לקפות הנדבות הכלליות ובאיטליא אין מכירים כלל את הכרת הטובה של היהודים ביחור. מה יפה היה אלו יסדו היהודים ועד עזרה לאיטליא בעצמם, אשר יקבע נדבות מכל הקהלות הגדולות ומעשירי עמנו, למען יראו האיטלים, כי מכירים אנו את החסד שעשו עמנו.

מעשי ושודדי רוסיא. לפני חדשים מת בקאלושין בפולן הרוסית הגביר אברהם דוד זילברברג בלי בנים והניח ליורשיו מיליוני רובל אחדות, שחלקו ביניהם. הוא היה קמצן גדול ולא נהנה מנכסיו וגם לדבר צדקה לא הניח כלום. אחרי מותו שלחו מקנאים אחדים מכתב אל

היורשים, וכו ודרשו שיתנו להם חלק בירושה ואם לא, ילשינו עליהם, כי המיתו את הנפטר בסם המות, כי פתאם מת. היורשים לא שתו לבם להתראה וגם יראו, שאם יתנו, אז הלא באמת יאמינו הכל, כי עשו את התועבה. אבל המתקנאים קימו את ההתראה והלשינו. כל היורשים נאשמו בעון רצח ונכלאו ואת המת הוציאו מקברו לבדקו אם יש בו רשמי סם המות. אבל אחרי חדשים אחדים קשה להכיר.

לזכר ר' שלמה בובר ז"ל. מלבוב מודיענו מר פב"ג: ביום א' יט"ז, יום פטירת הרה"ח ר' שלמה בובר ז"ל, ערכו ראשי הקהלה הזכרה לנשמת המנוח, שעמל הרבה לטובת הצבור בלבוב. בהיכל הביבליותקה של הקהלה, שיסדה המנוח, התאספו חשובי העדה והרבנים לכבד את זכר הנפטר, שהקדיש כל ימיו לחקירת קדמוניות ישראל. אחרי דרשת הרבנים הדה"ג ר' ניסן שטיין והרב ד"ר קארו, שהזכירו את פעולת המנוח לספרותנו, גלו את המסך מעל פני אבן השיש והכתבת העברית אשר עליה, שנקבעה בכתל לזכרו.

יט"א. כפי הנראה נואשו מנהלי הארציים מלמצוא ארץ בעולם, שאפשר ליסד שם מדינה יהודית עומדת ברשות עצמו יכבר צמצמו כל עבודתם בסדור הגדידה של יהודי רוסיא לאמריקה. בנוי־יורק היתה אספה חשובה של מנהלי יט"א וזנגביל בראשם ולא דברו כלל על אדות ארץ חדשה, רק על העברת הגולים ממזרח למערב אמריקה, לבל יתקבצו כל הגולים בעיר נוי-יורק, שזה גורם עניות ותחלואים ושנאה וקנאה, כי אם ליסד ועדים בכל מקום, שיעסקו בהמצאת עבודות לגולים במדינות המערב בארצות הברית באמריקה. העבודה הפוריה הזאת בודאי ראויה לשבח.

משפט טפוסי. ראש הרבנים באדסה ד"ר ראבינוביצקי נענש להכלא בביתו ג' ימים ולשלם קנס קטן. חטאו הוא כך: אדם ריק ופוחז חיים גראן שמו, בקש להיות גבאי בביהכ"נ ולא רצו לבחור בו. על זאת הלשין חיים על כל שונאיו, כי מורדים! ואנרחים הם וכאשר לא השיג בזה את תאותו נקם בכל היהודים באדסה ופרסם מאמר בעתון אנטישמי, כי יהודי אדסה אשמים בעצמם על כל הרעה שבאה עליהם, החוליגנים צדיקים והם הרשעים. העורך עשה הקדמה למאמר זה, הנכתב מאת בע"ב יהודי, המודה בעצמו על אחיו. והצוררים הדפיסו את המאמר והדביקוהו ברחובות העיר. הבגידה הזאת העירה רעש וקצף גדול בין יהודי אדסה. הרב בראותו, כי הבוגד נתמך מאת צוררי ישראל ירא לקום נגדו מעצמו, ע"כ לקח רשיון מאת הנציב ומאת הגנראל-גוברנטור, לענות את הבוגד ולגלות נבלותו. הרב ספר בכל עתוני רוסיא את טעם הנקמה, וסים, כי הבוגד הוא שקרן רשע או משגע. על זה נענש הרב.

לעת זקנה. מה קשים ימי הזקנה! כח זכרוני נחלש. שלשה דברים איני יכול לזכור: הראשון שמות אנשים, השני מספרים והשלישי... אוי, אוי שכחתי.

משדה הספרות והמדעים.

השפה והעם.

ב.

בעת היות דברי פי הנביאים ל ד ב ר י ספר, ל„משמרות נטועים" ביד בעלי אספות, והד קול הנביאים האחרונים עודנו מתהלך בקרב ישראל, כבר חדלה הלשון העברית להיות לשון מדברת, להשמע על פי העם; ותחתיה באו, מן העת ההיא והלאה אחת אחר אחת, ארמית-סורית, יונית, רומית, ארמית-פרסית, ערבית, „יהודית"-אשכנזית, „יהודית"-ספרדית, ועוד. — בימי שיבת ציון כבר היה על עזרא ועל „המבינים" אשר אתו לבאר את התורה לעם, ולפי מסרת ישנה (נדרים לד) גם לתרגם אותה ארמית. צעירי בני ישראל דברו בלשון עם ועם ולא הכירו לדבר יהודית (נחמיה י"ג, כ"ד), הוא דרך צ ע י ר י נ ו עד ה י ו ם ה ז ה. ואולם לא רק מ פ י העם נברתה הלשון העברית בלא עת, כי גם בכתב בא בלשון אבותינו הטהורה, לשון הנביאים והמשוררים לבית הלוי, ערב-רב מלשון הארמית, אשר העלו עמהם עולי הגולה מבבל, בטרם תבא הלשון הזאת כלה תחתיה. רוב ספרי ה כ ת ו ב י ם יתנו אותותם על ררת הלשון והתקלקלה ע"י „בני תערבות" כאלה. ואולם יהי אשר יהיה, באסוף בעלי האספות את פרי הרוח, אשר נשארו מימי פרוח השפה — ספרי הנביאים — ובערכם אותם על ספר, מלטו את הלשון העברית מן האבדון וישימו אותה באוצר ישראל למשמרת לדורותיו. מה היה גורל כתבי הקדש בעם ומה היה העם לסגלתו זאת, המקור האחד לעברית הטהורה, מעין לא אכזב לתחית הלשון הזאת ולהתחדשה בעתים — זאת נראה עוד מעט.

בימי שיבת ציון וגם אחרי כן לא היתה עוד העת משחקת לפני עם ישראל כאשר בימי נעוריו. כי היה עליו לעמוד על נפשו מפני הגיום — השמרונים ואח"כ היונים — המציקים לו בארצו ולשמור דרכיו מפני רוח הטמאה וההוללות וארחות פריצים, אשר לשכניו הרעים ההם. התקופה הנזעמה ההיא אצלה מרוחה הקשה על העם ועל מאשריו ותתן פנים נזעמים גם להליכות חיי-הרוח. לעת כזאת ישימו מאשרי העם את כל לבם אל משמרת עצמו ולא אל סלסול שפתו; ושקדו להוסיף חק על חק ומשמרת למשמרת, צו לצו, קו לקו, למען הנבל את העם מסביב ולא יתגאל בטמאת בני-הנכר ובחטאותיהם הרובצות לפתחי שעריו. ולעת כזאת תהיה התורה לבדה, או החקים והמשפטים אשר בתורה לבדם, דרושים לעם, לחכמיו ולסופריו; את אלה יפתחו וישדדו, יעמיקו וידחיבו, למען הוציא חדש מן הישן — ובעבודה הזאת הלא יכיטו אל התכן ולא אל המליצה — אך בחלק הספורים והחזיונות אשר בכתבי הקדש לא ימצאו כל חפץ וכל ענין לענות בו. גם המה גם האנשים ההוגים בם, כי נחה עליהם רוח השירה — „בעלי האגדה" — לא נחשבו ולא נכבדו בעיני חכמי ישראל כל הימים.

בעת חתום כתבי הקדש (העבודה אשר החלה בתקופת פרס ותכל בימי חרבן הבית השני) „נגנזו" ספרים רבים, ובהם ספרים, אשר מוצאותיהם מימי פרוח השפה; ודבים „בקשו לגנוז". בתוך הספרים, אשר דנו עליהם המבקרים וכמעט גזרו עליה גניזה, נמנו גם יחזקאל, משלי שלמה, שיר השירים, קהלת, איוב ומגלה אסתר (חגיגה י"ג; אבות דר"נ פ"א, ובמקומות אחרים). ובשפוט השופטים את אחד הספרים לקבלו או להרחיקו, לא ערכו וטובו היו להם לקו המדה, כי אם אל זה הביטו, על דרכו בקדש וכיראת אלקים, אל יחש עושהו לתורה ולמצוה ולמסרת אבות, וככה היו קשים ונמרצים בעבודת הבקרת הזאת, עד כי בעלי התלמוד (סנהדרין ק') יחפשו את „בן סירא" בנרות, למען דעת מה ראו הראשונים על ככה להסירו מתוך כתבי הקדש!

בן סירא, חשמונאים א' וספרים „חיצונים" אחרים, אשר נכתבו בראשיתם עברית, לא השתמרו בישראל בכתבם הראשון, אחרי אשר נגאלו מן הקדושה, כי-אם בתרגום יוני או סורי (ואולם אם שרידי בן-סירא העברי, אשר נמצאו במצרים „בגניזה", כנים הם, כי עתה לא גדל הנזק באביד עבריה כ ז א ת מקרב ישראל.

בימי הבית השני קמו הצדוקים לנתק את מוסרות הקבלה ולהקדיש אך את החקים ואת המשפטים הכתובים על ספר. ואחריהם קמה עדה אחרת חדשה, אשר שרשה על אדמת ישראל ונופה יצא חוץ למחנה ואשר פרצה עליה פרץ בימי חרבן הבית ובדור האחר „והסבר להשגיה זמנין ודת" והאמר לנתוץ ולהרוס את מבצרי ישראל הנשארים, אשר לא חלו בם ידי הרומים, את היכל תורתו ודתו, עד היסוד בם. אנשי העדה הזאת לקחו להם את דברי הנביאים למחזיק ולמעז ויחזו בם ההפכות וירימו על נס את הדברים אשר מצאו להם בן, ויכבשו אותם בחזקת היד להיות לאותות ולמופתים על דעותיהם (כי כבר היה הדרך המעקל הזה, דרך הרמז והסוד וגלות פנים שלא בהלכה בבאורי המקראות, סלול לרבים מימי בעלי הרמז האלכסנדרונים.) גם אגרות שלחו בעדי ישראל ובמושבותיהם אשר בארצות הגיים, להטות לבבם אליהם, אגרות כתובות עברית, ארמית ויונית ומלאות פסוקים מן הנביאים ומן הכתובים, אשר הביאו בהם רוח אחרת ויטו אותם לחפצם. האגרות או „הגליונות" (שבת קט"ז) האלה שפכו רוח עועים על אנשים רבים וימלאו אותם שכרון, ורבים פסחו אז על שתי והשעפים או נבדלו מתוך הקהל. וירא ישראל וגדוליו חכמיו את הסער הזה וינועו ויעמדו מרחוק; — ויוסיפו לדחקה מכתבי הקדש, אשר בהם שמן חלק אנשי ריבם, ולהרחיק בהם גם את העם ויעמיקו להתכנס בארבע אמות של הלכה. וכאשר בקשו תחבלות בימי הצדוקים לרומם את התורה שבע"פ מעל להתורה שככתב ולהרחיק את העם מן התורה הכתובה, עד שגזרו על כה"ק שיטמאו את הידים (דבר שהסב לוכוחים בין הצדוקים ובין הפרושים: ידים פ"ג ה'), כן הוסיפו לגזור בעת ההיא, שלא לקרא בכה"ק „שמא יקרא בשטרי הדיוטות"... ואמרו (שם): „אין קורין בכה"ק מפני בטול בית המדרש; אבל שונין בהם ודורשין בהם (להוציא איזה הלכה או דרש בתורה שבע"פ). ויוסיפו עוד לאמר לעמת העדה החדשה ההיא: „לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על תורה שבע"פ (גיטין ס' עב, ויותר מדרש: שמות רבה פ' מ"ז). הנה כי כן היו חכמי ישראל קרובים להואש גם מנחלתנו זאת, מכתבי קדשנו ותפארתנו, ולעזוב אותה לזרים, אשר פרשו את ידם עליהם, ככל אשר עזבו את ארץ אבות מפני עקת אויב!...[1]).

המשנה, המשניות החיצונות (התוספתא והברייתות), שני התלמודים, המסכות הקטנות והמדרשים וכל אגפי הספרות הזאת, נכתבו מקצתם עברית המונית[2]) בלולה

---

[1]) אמנם כי גם מאת השנאה והבוז, אשר ישנאו ואשר יבזו כל העמים את עם ישראל, „הגר הגר בתוכם", היתה זאת, כי בכל היותו יוצא ובא בקרבם זה אלפי שנים לא ישימו לב אל לשונו, כי אם מעט. לו נולד התניך, ספר הספרים, להודים או להכושים או להערבים, כי אז כבר למדו וכבר ידעו כל עמי התרבות, או כל הסופרים והמשכילים בהם, את הלשון ההודית או הכושית או הערבית במקורה. ואולם גם עם ישראל הוא לא נקה מאשם: האיש או העם אשר יקל בעיניו ואשר לא יכבד את אשר לו ולא יתכבד בו נגד שכניו, לא יוכל לנחול אהבה וכבוד מאחרים. לו החזיקו היהודים המה בלשונם, לולא נטו תמיד, גם בעוד היותם על אדמתם להתבולל ולהמיר את אשר להם באשר לשכניהם ולאמר לאחיהם לעשו: יעבור נא אדוני ל פ נ י עבדו; לו התאמצו להרחיב את מקום אהלי שם עד משכנות בני יפת, התושבים הגרים עמהם בארצם, תחת לשאת עין ונפש אך אל „יפיפותו של יפת" ולא נשמרו תמיד לבלתי למד את לשונם ואת כתבי קדשם לבני הנכר הדורשים אליהם, מפני אשר „קלקלו המינים". כי עתה מי יודע אם לא היתה לשון האם ללשון הבת... אם לא שפכה הלשון העברית את רוחה מעט מעט על לשונות הגוים, אשר היו היהודים מתהלכים עמהם, לחתום אותן בחותמה, ככל אשר עשתה הלשון הרומית לאחיותיה הצעירות ממנה. והלא גם התפשטות הלשון הזאת, לשון עמי האליל, באירפה הקתולית, באה ברבה לרגלי התנ"ך — מימי תרגם הירונימוס (אשר למד אותו מורו, רבי חנינא, את תורת ישראל בהחבא מיראת החכמים חבריו) את כה"ק רומית בעיר בית לחם בראשית המאה החמישית לסה"נ; בגלל התרגום הזה היתה לשון „הכופרים" ללשון הכהנה הקתולית וע"כ גם ללשון החכמה והספרות (אשר היו ביד הכהנים והנזירים כל ימי הבינים) לכל עמי אירפה עד ימי מרטין לותר.

[2]) העברית ההמונית היתה קרובה אל הארמית אחותה מימי קדמתה בדכרים רבים, וביחוד בפשטותה בחלוקת הזמנים ויתר חלקי הדבור (אשר בזאת תבדל הלשון ההמונית לכל עם מן „הלשון הדקדוקית" הבנויה ביד הסופרים); והסופרים בתקופת הנבואה, עד חתום כה"ק, יצרוה ויבנוה וישנוה לטוב לעמת אחותה הגסה. בתוך יתר התקינים הוסיפו עליה ו' ההפוך בפעלים (שיש לה שמוש ידוע בחלוקת הזמנים), תחת אשר בארמית אין כלתי אם ו' החבור (עם העבר). שרידי התמונה הישנה נמצאים כה וכה גם בכה"ק, בתקופת הירידה: בעל שיר השירים לא ידע את ו' ההפוך ולא השתמש בה גם במקומה הראוי לה (שם כ' י' ועוד); גם יחזקאל ישתמש במקומות רבים (מ"א ח', י"ג; מ"ב ט"ו ומשם והלאה) בו' החבור או בעבר פשוט, כדרך הארמית והעברית ההמונית, תחת ו' ההפוך. — והן נודע, כי הלשון ההמונית אשר לכל עם ועם עומדת בעינה ימים רבים ועתים רחוקות, תחת היות לשון הספרות הלוך והשתנות, ע"י הסופרים היוצרים אותה, מעת לעת ומתקופה לתקופה. גם בישראל האריכה הלשון ההמונית ימים על פני לשון הספרות ותהי מתהלכת בתוך העם, או בקצה העם כה וכה עד ימי המשנה. והעורכים את המשנה שבו הסירו את ו' ההפוך (אך בדברם צחות שמו לה מקום גם הם; ראה, למשל, הבריתא הקדמוניה „מעשה בינאי המלך וכו'", קדושין ס"ו) כאשר שבו אל דרכי הדבור האחרים אשר ללשון ההמונית.

במלים יבמבטאים אשר ללשונות יונית, רומית וארמית, ומקצתם זרגון עברי-ארמי-פרסי או סורי. בכלל ההלכה באחרי יעקב בארץ ישראל הלשון העברית הטהורה, ובבבל — הלשון הארמית. ואחרי העתק אבן ישראל מעט מעט מארץ ישראל בבלה, ואחרי צאת התלמוד הבבלי, גולת הכותרת לכל ספרת ההלכה בדורות ההם ומקור נפתח לחיי הרוח בישראל מן הוא והלאה, גברה הלשון הארמית, אשר נקרשה בעיני העם ע"י התלמוד, ע"י הלשון העברית, אשר אמנם היתה לה עוד שארית כמעט גם אחרי כן בספרת האגדה. עד אשר אשר הוחל לכתוב ולדבר ערבית, מימי המאה השניה לגאונים והלאה, והלשון הזאת שפכה את ממשלתה על עבודת הרוח בישראל מבבל ועד ספרד כחמש מאות שנה ויותר. מבש"ן.

כי — כאשר כתבתי במקום אחר — בעלי המשנה לא כתבו דבריהם, ולא ללמד את העם לשון וספר יצאו, כי אם להורותו את פרשת דברי התורה, חקים ומשפטים אשר יעשה אותם האדם, ע"כ דברו אל תלמידיהם בלשון העם; ובבוא ר' יהודה הנשיא וחבריו, או תלמידיו, לקץ שנים להעלות את תורת פי חכמי הדורות הראשונים על ספר, לא יכלו לשנות ולהטיב את השפה ההמונית לעשותה לשפה ספרותית, כי „חיב אדם לומר בלשון רבותיו", ואף כי כדברי „דת ודין."

חיים אליהו זרוניצר — הדם פרמינגר

מאורשים

בהורדטשאני — הליטש.

יצחק בעער — חיה שפערלינג

מאורשים

זאגוריש — דינוב.

משה הרצל — הענא הארמאן

מאורשים בח' טבת תרס"ט

טשורטקוב — קולומיה.

ברגשי כבוד מביעים אנו לרענו מר רור יצחק הארן במז"ט לארוסו עם מ' פרל בלאזער.

משה טראטינער, יצחק קרינגער — טיטשין.

הננו מברכים בחבה במז"ט את מר וואלף ענגעלבערג לחתונתו עם מ' רבקה גרין מטרנוב.

בן אחותו שלום מאיר קאראלל, יהודה דים — קראקא.

ברכה מלב עמוק וזר שושנים על ראש הצמד משה אליפנה וליבטשה גרינבום לחתונתם מגיש.

אהרן פריינד — פשמישל.

ברגשי ידידות הננו מביעים במז"ט מקירות לבנו לרענו מר דוד שרייבער לבאו בברית האירוסין עם מ' פערל בהן ממיקוליניץ.

צבי אריה פיינשטיין, צבי אשכנז, אליעזר נאגלער — חארסטקוב.

הנני מברך את רעי ושארי מר שמעון בילגראי ליום חתונתו באשר והצלחה.

נפתלי הירץ מנצח — ברזן.

מקרב לבנו הננו מביעים במז"ט לרענו מר ישראל שלעכטערמאן להתונתו ומז"ט להוריו.

נחום אליעזר פרנס, שמעון פשעמיש — לאנצוט.

קאנקורז.

מודיעים אנחנו, כי אדוננו הרב הגאון הגדול שר ההורה, חכם וסופר, מו"ה אליעזר מישל נ"י, נבתר בכתר הרבנות בטורקא והגליל, ונגמר במועצת הקהל לקבל רב אב"ד אחר. שכרו 150 כתר לחדש חוץ משאר הכנסות השייכים להרב. הרב אשר ירצה לכהן בעירנו בתור אב"ד ישלח לא יאוחר מיום 1 פברואר 1909 א) מכתב ערוך בכתב ידו והעודות הורמנא משלשה רבנים מגליציא גדולי זמננו; ב) התעודות הנדרשות עפ"י חקי מדינתנו מיום 20 מערץ 1890 רג"ב נומר 57.

גאלאגורי 28 דצמבר 1908.

נטע ווילליג נשיא העדה.
איציק דאווידזאהן משנהו
משה ליב באסעכעס חבר המועצה.

השבת אבדה!

ביום 31 דצמבר נגנבו לי בקראקא שלשה כרכים עקדת יצחק דפוס פרשבורג מכורכים בד ירוק, ועל אחד כתוב השם בכתב רומי Jacob Pollak היודע מהם יואיל להודיע את המערכת או את המו"ס א. פויסט ויקבל גמול.

מֵחַיֵי הַקָרָאִים

ציורים וטפוסים, מאת ראובן פאהן.

(עם תמונות המחבר).

הספר מחזיק שבעה גליונות תבנית שמינית גדולה, ומחירו רק 1.20 כתר — 1.50 פרנק.

להשיג מן המו"ל:

Mendel Akselrad, Halicz (Galizien)

פיר דיא יוגענד.

איך ערטיילע גרינדליכען אונטער-ריכט אין דער איינפאכען אונד דאפפעל-טען בוכהאלטעריע, קארעספאנדענץ, סטענאגראפיע אונד פרעמדען שפראכען. בין אימשטאנדע יעדעם שילער ביי פלייסיגעם לערנען צו גאראנטירען פיר גוטען ערפאלג אונר נוטעם צייגנים ביי איינער פריפונג אויף דער ק. ק. האנדעלס-אקארעמיע. 27 מיינער שילער האבען שאן דיא פריפינג אין דער אקאדעמיע, בעציעהונגסווייזע פאליטעכניק בעשטאנ-דען אונד בעפינדען זיך אין פערשיעדענען גראסען שטעדטען אויף גוטעם פאסטען.

אויך פאן אויסווערטס נעהמע איך שילער אויף מיט קאסט אונד קוואטיער.

האנאָ־אַר נאך איבעראיינקאממען.

M. WUNDERMANN, Stryj.

חידות ההגדות הנפלאות

ע"ד עשרת השבטים ופתרונו

מאת **שמעון מנחם לזר.**

תכן הענינים: פתיחה. פרק א', סוד הסמבטיון בתור אות לקדושת שבת. ב. הסמבטיון ו„הרי החשך" ביחוסם להשבטים. ג. ההגדה ע"ד אדות „בני משה" ויסודה. ד. ממלכות ישראל בערב הדרומית ובאפריקה המזרחית, ממלכות יהודיות של הכוזרים, החליזים והאווארים באירפה ה. אלדד הדני וספוריו. ו. נפלאות עשה"ש מקוימות ע"י ערים נכרים, ז. מהות השבטים הנ"ל וסוד „שבט ינים". ח. ממלכת ישראל באזיא התיכונה. (בשורת בנימן מטדילו). ט. בשורות ע"ד ביאת עשה"ש והמשיח. יבושת הסמבטיון. י. ממלכת ישראל במדבר סהרה, יא. דוד הראובני שליחותו (ממלכת ישראל במדבר ערב). יב. ממלכת ישראל בהודו (דברי הימים של עשה"ש י"ג. עקבות נדחי ישראל באזיא המזרחית ובאוסטרליא. יד. עד-ראיה לכל הגדות. טו. אגרת נחמה מבני משה, אשר מעבר לנהר סמבטיון. טז. שבתי צבי ועשרת השבטים. יז. הגדת „היהודים הארומים" ויסודה. יח. תירים נוסעים לבקש את עשה"ש (מכתב דבנים אל בני משה). יט. עשרת השבטים והסמבטיון בחינא. כ. עשרת השבטים באמריקה. כא. האנגלים — עשרת השבטים. כב. היפנים — עשרת השבטים. כג. בטול ההשערה החדשה, שהתבוללו עשה"ש בגוים. כד. פתרון החירה. כה. השבטים ומחלקותם כא"י ואופן גלותם. כו. יהודה וישראל גוי אחד. כז. שנים עשר שבטים בזמן הזה. כח. אחרית דבר.

כל הפרובלמות האלה תתבארנה בחקירה מדעית חפשית, בהגדות כל הזמנים כענין זה יגלו מקורן ומהותן, כל ההשערות תבחנה, להעמיד את הדבר על אמתותו.

מחיר הספר 2 כתרים. — להשיגו ע"י הארמיניסטרציא „המצפה" בקראקא.

Echtes Specialhaus von Echten

Gramophone-Phonographe

Engros & Endetail

JOSEF WECHSLER

KRAKAU und **WARSCHAU**

in Krakau, Grodgasse 71.

ריעזיגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העברעאישען לאטטען. — עכטער קאנצערט-גראמאפאן מידטי מארקע „שרייבענדער ענגעל" זאממט יעזע פלאטטען נור 35 פלאריז, ניעמאנד זאל ד 10 בעסטע געלעגענהייט פערזיימען.

פרייזקוראנטע עט הויפטפערצייכניססע אויף פער-לאנגען גראטיס אונד פראנקא.

זעהר וויכטיג!

כשר **נייעסטע קראקויער זעלכווארען־פאבריק** כשר

מיט עלעקטרישען בעטריעב

ערעפפנעט, מיט דען מאדערנסטען מאשינען נאך היגיענישער פארשריפט ווי אויך בעסטע ארבייטסקראפטע איינגעריכטעט, אפפעריערט דיא פיינסטען **שמאקהאפטעסטען זעלכווארען** או. צ.: ווארסט פרימא סאלאמי, וויענער סאלאמי, ברוסט, צונגע, שינקען, ווערענעזער עטצ. וויא אויך 3 מאל טאגליך פרישע ווירשטעל אונד פיינסטער פליישספעציאליטאטען צו דען בילליגסטען פרייזען.

הכשר של הביד"צ דפה אונד פרייזקאראנט וורד אויף פערלאנגען איינגעשיקט.

י. גראנגער עט י. טיש

קראקוי, מאסטאווא 4.

זרגון ולשון־עבר

(למי משניהם היתרון?)

הכן פרקי־הספר: א) כובד חקי-הדקדוק ב) בדורות קדומים, ג) טבעיות לשון עבר לפני זמן המדקדקים, ד) מדוע חדלו היהודים לדבר עברית? ה) מעלת-הזרגון וסגולתו הטבעית, ו) ההשכלה הברלינית והתנגרותה להשפה היהודית, ז) המשכילים פעלו לרע על הסגנון העברי, ח) התפתחות הזרגון, ט) הזרגון לעמת לשון - עבר י) הזרגון לא יהיה לעולם שפתנו הלאמית. יא) רק לשון-עבר היא שפתנו האמתית. יב) לשון-עבר היא שפה פשוטה וקלה יג) סך הכל.

מחיר הספר כתר אחד בכסף או במרקאות. למו"ס רבט הגון. — חוברת לדוגמא לא תשלח רק במחיר. להשיגו אצל המחבר:

M. J. HEILMANN

Podgórze-Krakau, Józefinska 24.

שוין ערשיענען דאס ערשטע העפט

„שטראהלען"

ליטעראַרישע זאמעלביכליך רעריגירט פון **גרשם באדער** אין לעמבערג.

מיט פאלגענרען אינהאלט:

א) ג. ב.: „טשערנאוויץ". — ב) ל. קאברין: דער אייביגער יוד. ג) תשר"ק: א פארטזעצונג פון דער מאמע. — ד) ג. באדער: זשורנאליסטען (א סצענע אין איין אקט). ה) ש. י. אימבער: אקקארדען (געדיכט). — ו) משה פערנהאף: צעשלאגענע געדאנקען (סקיצען). — ז) יעקב מעסטעל: נאכט געדאנקען (געדיכט).

פרייז 30 העללער.

די „שטראהלען" ווערען ערשיינען 4 מאל אין יאהר און קאסטען אים אבאנאמענט 1 קראנע גאנציעהריג.

למוד מרחוק.

הנני מתכבד להודיע, כי הוצאתי שלשים ושנים מכתבי הוראה ללמוד השפה העברית מרחוק. המכתבים נותנים את האפשרות לכל איש לסגל לו את השפה העברית על בריה בכתב ובפה. המכתבים כוללים בקרבם: 1) ספור גדול בשלשים ושנים המשכים מתורגם בשני אפנים; תרגום מדויק ותרגום חפשי, ערוכים לשוב ולתרגמם עברית; 2) 719 הערות אל פרקי הקריאה בדקדוק ובחקר מלים; 3) 997 שאלות בעברית לתרגילי הדבור; 4) כל הדקדוק מראשו ועד סופו מחולק ב63 פרקים עם 76 לוחות עם תרגילים, נתוחים וחבורים שונים; 5) פרקי ספרות בשיר ובפרוזא מעשרים וחמשה סופרים שונים מן היותר חדישים וטובים, ערוכים לתרגם; 6) 32 תאורים וציורים, שיחות, מכתבי רעות ומשפחה; 7) 76 ספורים וציורים עברים, לעבדם בתבניות שונות לתרגילי הדקדוק; 8) 79 ספורים, ציורים ומכתבים אשכנזים ערוכים לתרגמם עברית לחנוכי התרגום והסגנון; 9) 31 מפתחות לשעורים (83 פתרונים); 10) 8 בחינות (16 מחלקות). תלמידי המכתבים האלה עושים חיל להפליא, על זה יעידו מאות מכתבי התודה שבידי. פרוספקט הנני שולח חנם. מכתב לדוגמא כתר אחד.

S. Walkowski Krakau, Miodowa16

מעטה משובה

J. B. RAPAPORT

Dąbrowa bei Tarnow

GROSSMETHBRAUEREI

Gegründet im Jahre 1878.

עמפפיעלט זיינע אללגעמיין גערים־טע ערצייגונג אין פערשיעדענען סארטען, א. צ.: ראטהען, וויסען, דאפפעלמעטה, קאפאוויץ, מאלינאק, ווישניאק, אלטער בוטעלען־מעטה, אללא מאלאגא צו בילליגען פרייזען; פערנער: ניעגענואקס איז שלאדער־האניג פיר קאלאניאלוואַרענהאנדלונגען. — פיר רעעלע בעדיענונג אונד פאללסטע צופריעדענהייט ווירד גאראנטירט.

כשרה זעלכווארעזפאבריק

A. Finkelstein, Lemberg,

Gołuchowskipl. 2

ליעפערט אלע סארטען זעלכוואַ־ען, בעסטע כשרה דעליקאטעסע: די פאבריק איזט מיט דען מאדערנסטען בעהעלפען איינגעריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט א. ז. וו. אונד ערצייגט

נור פרימא־ווארע,

בהכשר הרה״ג ר׳ משה באב״ד האב״ד פה

שלום אהרן ראזענטהאל

בעל רסטאורציא בלבוב

מתכבד להודיע את כל מכיריו ומבקריו הנכבדים, כי בראש חדש יוני פתח בית־מלון נהדר מאד ורסטאורציא ברחוב הקצבים מספר 13. שניהם ערוכים בכל מכשירי בתי המלון המפוארים ובתי המרזח הגדולים ובכל זאת הכל בזול גדול. הסוחר היהודי ההגון מוצא את עצמו אצלי כמו בביתו בחוג מכיריו הגונים. המאכלים נעשים בהכשר גדול וערבים לחיך היהודי הנאמן. בית המלון טהור ונקי מחלאת העיר הגדולה, ע״כ בית מלוני הוא כמרכז ליהודים צנועים וישרים.

רוססישער טהעע

פאקעט אונד לאָז פאן 4 ביז 10 קראָנען.

פער ק״ג. ביי:

L. Apermann, Brody, Postfach.

פיר צופריעדענהייט ווירד גאראנטירט.

Newyorker Germania

LEBENSVERSICHERUNGSGESELLSCHAFT.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905		K. 539,686 228.—
Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905		„ 176,528.370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905		„ 30,748,986 —
Ueberschuss vom Jahresumsatz	K. 2,215.336.—	„ 13,934.003.—
Reserven v. früheren Jahren für Dividende	„ 11,718.647.—	

Folgende **Vorteile** bietet die **Newyorker Germania** ihren Versicherten:

1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres; 2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Austellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält; 3) Reisen um die ganze Erdkugel unterliegen keinen besonderen Prämien; 4) ebenso brauchen im Kriegsfalle die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizze frei verfügen, gemäss der in der Polizze ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien

Sigmund Gleitzmann, Krakau

Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigen Bedingungen gesucht.

די וויינגראָסהאנדלונג

Perlberger & Schenker, Krakau

Grodgasse 48. — Telephon Nr. 308.

עמפפיהלט דיא ריינסטען נאטירליכסטען אונגארישען, פראנצויזישען ווינע זאווי שאמפאניער אונד קאָניאק.

איינע שפעציאליטעט דער פירמע

„Hygea Perle“

ראָטער וויין מיט אייזען פיר בלוטאָרמע.

צוויא מילליאָנען

דרייא מאָל הונדערט טויזענד קראנען

קאָן מאן זעהר לייכט געווינען!

ווען מאן קויפט זיך אויף 36 מאָנאטס־ראטען־צאהלונגען פאן בלאָז 5 קראנען איינע מאָנאטס־ראטע

איין קאָנווערטירטעס דריי פראצענטיגעס

אונגארישעס היפאטעקען־אבליגאציאנס־לאָז.

דיעזע לאָזע זינד אין עסטרייך ערלויבט אונד האבען

6 ציעהונגען יעהרליך

מיט הויפטטרעפפערן פאן איינער מילליאן קראנען, 500.000 ק., 400.000 ק., 300.000 ק., 200.000 ק., 100.000 ק. אונד 75000 קראנען. אויסער 7974 גרעסערע נעבען־טרעפפער פאן 1000 ביז 50.000 קראנען!

יעדעס לאָז מוז געווינען; אונד איין יעדען לאָז קענען אויך מעהרערע הויפטטרעפפער ענטפאללען! שאן נאך איינזענדונג דער ערשטען 2 ראטען פאן 10 קראנען אויף איינמאל. זענדען וויר זאָפאָרט דאס געזעצליך אויסגעשטעללטע ראטען־לאָז מיט סעריע אונד נוממער פערזעהען אויף גרונדדעסען דער קויפער דאס אויסשליסליך אללייניגע שפיעלרעכט געניסט! נאך יעדער ציעהונג ערהאלטען די קונדען ציעהונגס־ליסטען, ביי איינעס גרעסערן טרעפפער טעלעגראפישע פערשטענדיגונג!

נעכסטע ציעהונג מיט דעם מיליאָן־טרעפפער ווירד אנגעקינדיגט.

Fleissig. Bankhaus, Budapest

Elisabetring 2.

מאָן קאָן אייך העברעאיש אונד זשארגאָן שרייבען!

מגיד.

החברה „לומדי משניות באשפיצין (Oświęcim) מבקשת יהודי ה״ח פחות מבן חמשים שנה מסביר יפה לכהונת כהוד מגיד. שכרו 600 — 700 כתר לשנה חוץ מהכנסות צדדיות. הרוצה להמנות יפנה אלינו עד 1 מערץ 1909 וישלח אל ראש הח׳ הח״מ תעודתיו ויבא ע״פ דרישתו ללמוד של בחינה. הוצאות הנסיעה הישבנה רק לזה שיתמנה. אשפיצין, טבת תרס״ט. שלמה ח. בארבער.

כשר לפסח

גענזע־פעטט

יאָהעס אונד געקאכטעס פערזענדעט טעגליך פרישעס

Juda Zins in Husiatyn, (Galizien).

פרייזע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים מבערזאן, מפרעמיסלא ומסטרי זענדע איך פערלאנגען.

לשובי״ם.

יצא לאור הספר המצוין **„מנחת ישכר“** ג״ח על הלכות שו״ב מאת הרה״ג וכו׳ מוהר״ר ישכר בער גאלדראט שו״ב מובהק דק״ק קיעלץ. הגאונים והגדולים היותר מצוינים שבדור הזה שליט״א הסכימו כי כהבושם הזה עוד לא הופיע בספרות השו״ב עד עתה. ויהי׳ להועלת גדולה מאד לכל רב ושו״ב. מחירו 1.10 ר׳, מלבד פורטה 40 קופ. בלי דמי קדימה לא ישולח. למו״ס רבט הנין. להשיגו אצל המחבר נ״י

S. B. Goldrat Schächter in Kielce Russ.-Polen

ואצל Samson Jerusalimski, Kielce

ואצל הסוכן הראשי מר פייויל ראזען בווארשא. ואצל כל בתי מסחר הספרים בווארשא.

בהוצאת **„אביב“** ורשה, יצאו לאור ונמצאים למכירה:

1) **קורות העברים** לבתי ספר ולמתלמדים עם ציורים, תמונות ומפות מאת **ש. דובנוב.** — חלק ראשון: תקופת כתבי הקדש. — מחירו בכריכה מהודרת ועם המשלוח — 1 רו״כ. —

2) **קורות העברים** (חלק שני) מאת הנ״ל. מימות אלכסנדר הגדול עד ימי הגאונים. עם מפות, ציורים ותמונות אנשי שם. — מחיר החלק השני בכריכה מהודרת ועם המשלוח 1,10

הכתבת:

Wyd. »AWIW«, Warszawa. Nowolipie Nr. 15.

האמונה בשתי רשיות.

ורשימיה בספרות ישראל

מאת **ד״ר שלמה רובין.**

מחירו כתר אחד ולמו״ס הנחה הגונה. בקראקא נמצא למכירה אצל א. פייסט אצל פ. ה. ייעטשטיין שפיטאלגאסע 20. או בבית מערכת „המצפה“.

Wyd.: { Naftali Hof. S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M Lazer.
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu